

РЕСПУБЛИКА
ТАТАРСТАН

ТАТАРСТАН
РЕСПУБЛИКАСЫ

ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ
КОМИТЕТ САБИНСКОГО
МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА

САБА МУНИЦИПАЛЬ
РАЙОНЫНЫҢ БАШКАРМА
КОМИТЕТЫ

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

КАРАР

18.12.2023

№ 1956-п

«2024-2026 елларга Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы мәдәниятен үстерү» муниципаль программасын раслау турында

Татарстан Республикасы Саба муниципаль районнда мәдәниятне үстерү өлкәсендә дәүләт сәясәтен гамәлгә ашыру максатларында, Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Башкарма комитеты,

КАРАР БИРӘ:

1. «2024-2026 елларга Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы мәдәниятен үстерү» муниципаль программасын (алга таба - Программа) расларга.
2. «2021-2025 елларга Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы мәдәниятен үстерү» муниципаль программасын раслау турында» Саба муниципаль районы Башкарма комитетының 2020 елның 04 декабрендәге 1684-п номерлы карарын үз көчен югалткан дип танырга.
3. Әлеге карарны «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә Татарстан Республикасының Хокукый мәгълүматлар турындагы <http://pravo.tatarstan.ru> рәсми порталында һәм Саба муниципаль районының <http://saby.tatarstan.ru> рәсми сайтында бастырып чыгарырга.
4. Әлеге карарның үтәлешен тикшереп торуну Саба муниципаль районы Башкарма комитетының мәдәният бүлеге начальнигы Р.Ф. Заһидуллинга йөкләргә.

Житәкче

М.Р. Ишһиязов

**«2024-2026 елларга Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы мәдәниятен
үстерү» муниципаль программасы**

Программа паспорты

Программаның атамасы	«2024-2026 елларга Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы мәдәниятен үстерү» программасы (алга таба - Программа)
Программаны төп эшләүче	Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Башкарма комитетының мәдәният бүлеге
Программаның максатлары	Саба муниципаль районында яшәүчеләрнең мәдәният өлкәсендә агымдагы ихтыяжларын канәгатьләндерү һәм яналарын булдыру, район халкы һәм кунаклары өчен мәдәният учреждениеләренең жәлеп итүчәнлеген арттыру. Мәдәният учреждениеләре күрсәтә торган муниципаль хезмәтләрнең сыйфатын күтәрү. Гражданныр, жәмгыять һәм дәүләт мәнфәгатләрендә архив эше белән идарә итү
Программаның бурычлары	Алар тарафыннан социомәдәни функцияләргә гамәлгә ашыру өчен музейларны үстерү Гражданнырга аларның мәгълүматтан һәм белемнәрдән иреккә файдалануга конституцион хокукларын гамәлгә ашыруны тәмин итәрлек китапханә хезмәтә күрсәтү системасын үстерү, аларның сакланышын тәмин итү, китапханә фондларын яңарту. Мәдәни-ял хезмәтә күрсәтүне үстерү, ял вакытын оештыру өчен шартлар тудыру, гражданнырның музей хезмәтләреннән кинчрәк файдалануын тәмин итү. Документларны саклау, исәпкә алу, туплау һәм куллану өчен архив эшен үстерү.
Программаның төп юнәлешләре	-мәдәният учреждениеләренең матди-техник базасын ныгыту; -хезмәткәрләргә һөнәри эзерләү, яңадан эзерләү һәм аларның квалификациясен күтәрү; - музей эшчәнлеген комплекслы мәгълүматлаштыру; - музейлар эшчәнлегенә төп рәвешләрен камилләштерү; - "Китапханәләр һәм китапханә эше турында" Татарстан Республикасы Законын гамәлгә ашыру; - «Татарстан Республикасы халыклары телләре турында» Татарстан Республикасы Законын гамәлгә ашыру; -Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы халкының мәдәни тормышында китапның ролен һәм әһәмиятен күтәрү; -Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы китапханәләренең агарту һәм мәгълүмат эшчәнлеген үстерү; - муниципаль мәдәният учреждениеләрендә тамашачылар санын арттыру; - түләүле чараларда катнашучы халыкның чагыштырма авырлыгын арттыру; -клуб формирваниеләрендә катнашучы халыкның чагыштырма авырлыгын

	<p>арттыру;</p> <ul style="list-style-type: none"> - муниципаль мәдәният учреждениеләренә йөрү санын (процентларда) арттыру; - күрсәтелә торган хезмәтләренң сыйфатыннан халыкның канәгатьлек дәрәжәсен күтәрү; -Архив фонды документларын һәм башка архив документларын саклауны, исәпкә алуны, туплауны һәм алардан файдалануны тәмин итү.
Ярдәмче программалар исемлегә	<ol style="list-style-type: none"> 1. «2024-2026 елларга Татарстан Республикасы Саба муниципаль районының музей эшен үстерү» 1 ярдәмче программасы; 2. «2024-2026 елларга Татарстан Республикасы Саба муниципаль районының китапханә эшен үстерү» 2 ярдәмче программасы; 3. «2024-2026 елларга Татарстан Республикасы Саба муниципаль районының мәдәни-ял эшчәнлеген үстерү» 3 ярдәмче программасы; 4. «2024-2026 елларга Татарстан Республикасы Саба муниципаль районының мәдәният өлкәсендә чаралар үткөрү» 4 ярдәмче программасы; 5. «2024-2026 елларга Татарстан Республикасы Саба муниципаль районының архив эшен үстерү» 5 ярдәмче программасы; 6. . «Халык иҗатына ярдәм. 2024-2026 елларга Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы төп халыкларының матди булмаган мәдәни мирасын саклап калу, торгызу һәм популярлаштыру» 6 ярдәмче программасы; 7. «2024-2026 елларга тармакның муниципаль идарә системасын үстерү» 7 ярдәмче программасы.
Программаны тормышка ашыру вакыты	2024-2026 еллар
Программаны финанслау күләмнәре	<p>2024-2026 елларда Программаны финанслауның гомуми күләме Саба муниципаль районы бюджеты акчалары исәбеннән 504 877,961 мең сум тәшкил итәчәк, шул исәптән еллар буенча:</p> <p>2024 ел - 173 154,089 мең сум;</p> <p>2025 ел - 166 941,374 мең сум;</p> <p>2026 ел - 164 782,498 мең сум.</p> <p>Программаны финанслау күләмнәре фаразлану характерына ия һәм Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Советының чираттагы финанс елына (чираттагы финанс елына һәм план чорына) Саба муниципаль районы бюджеты турындагы карары нигезендә төгәлләштереләчәк.</p>
Программаны гамәлгә ашыруның көтелә торган ахыргы нәтиҗәләре, аны гамәлгә ашыруның планлаштырылган нәтиҗәләре бәяләү	<ul style="list-style-type: none"> - жәмгыятьнең әхлакый-эстетик һәм рухи үсеше дәрәжәсен күтәрү, дәвамчанлыкны саклап калу һәм Саба муниципаль районының мәдәни традицияләрен озак сроклы үстерү шартларын тәмин итү; - халыкка күрсәтелә торган мәгълүмати-мәгариф, мәдәни-агарту, интеллектуаль-ял итү хезмәтләре спектрын киңәйтү, аларның сыйфатын күтәрү, күрсәтү уңайлылыгын, халык ихтыяжларына туры килү дәрәжәсен арттыру; - Саба районының киләчәк буыннары өчен жәмгыятьнең рухи көчләре чыганагы буларак мәдәни мирасын саклап калу; музей фондларын тулыландыру һәм яна музей экспозицияләре булдыру юлы белән килүчеләрдә кызыксыну арттыру; - музейларның төп фонды предметлары санын арттыру;

	<ul style="list-style-type: none"> - музей эйберлэрен актив күрсәтүдә жәлеп ителгәннәрнең чагыштырма авырлыгын арттыру; - хисап чорында ачылган үз фондыннан күргәзмәләр санының нисбәтен арттыру; -китапханәләрнең мәгълүмат эшчәнлеген активлаштыру; - укучыларга хезмәт күрсәтү юнәлешләрен һәм рәвешләрен киңәйтү; модель китапханәләре төзү юлы белән халыкка мәгълүмати һәм китапханә хезмәте күрсәтүне яхшырту; - фондларның сыйфатлы характеристикаларын яхшырту һәм китапханәләрнең уңайлылык дәрәжәсен күтәрү; -төрле мәгълүмат чыганаclarында китапханәләр фондларын тулы кыйммәтле комплектлауны тәмин итү; -китапханә хезмәткәрләренең квалификациясен күтәрү һәм яңадан һөнәри әзерлек; - жыелма электрон каталогның күләмен арттыру; -мәдәният учреждениеләренең түләүле чараларында 2020 елда тамашачылар санын 196,8 мең кешедән 2025 елда 243,3 мең кешегә кадәр арттыру; -клуб формироваииеләрендә катнашучы халыкның чагыштырма авырлыгын 2020 елда Саба районы халкының гомуми санының 26,0 процентыннан 2025 елда 30,0 процентка кадәр арттыру; -район мәдәният учреждениеләренең матди-техник базасын ныгыту; -мәдәният учреждениеләрен эксплуатацияләүнең куркынычсызлыгын тәмин итү; - күрсәтелә торган хезмәтләрнең сыйфатыннан халыкның канәгатьлек дәрәжәсен күтәрү; -архив документларын даими саклауны тәмин итә торган архив бүлегендәге биналарның норматив шартларга туры килү дәрәжәсен 88,9 процентка кадәр арттыру; - билгеләнгән сroкта архивлар тарафыннан башкарылган соратулар өлешен бер ел эчендә кeргән соратуларның гомуми күләмендә 98,3 процентка кадәр арттыру.
--	--

1. Программаны гамәлгә ашыру өлкәсенә характеристика, күрсәтелгән өлкәдә төп проблемаларны тасвирлау һәм аның үсеш фаразы

Саба муниципаль районы мәдәнияте өлкәсен үстерү төрле факторларны билгели - сәяси, икътисадый, демографик, социомәдәни, фәнни-техник факторлар. Шул ук вакытта тармак үзенең макро мохите белән тотрыклы кире элементләре белән аерылып тора, алар шәхес формалашуга, халыкның мәдәни дәрәжәсенә турыдан-туры йогынты ясый, бу, ахыр чиктә, мәдәният өлкәсенә карата мөнәсәбәткә йогынты ясый.

Хәзерге вакытта Саба муниципаль районында 3 муниципаль бюджет мәдәният учреждениесе үз эшчәнлеген алып бара. Саба муниципаль районы мәдәният учреждениеләре чөлтәре түбәндәге объектлардан гыйбарәт:

- Саба муниципаль районының «Саба үзәкләштерелгән авыл клуб системасы» (Район мәдәният йорты) муниципаль бюджет учреждениесе - 24 авыл мәдәният йорты, 31 авыл клубы, 3 күчмә клуб;

- Саба муниципаль районының “Саба үзәкләштерелгән китапханә системасы” муниципаль бюджет учреждениесе (Әбрар Кәримуллин исемендәге район китапханәсе) - А.Кәримуллин исемендәге район китапханәсе, Район балалар китапханәсе, 27 авыл китапханәсе;

- Саба муниципаль районының «Саба үзәкләштерелгән туган якны өйрәнү музейе» муниципаль бюджет учреждениесе (Район туган якны өйрәнү музейе) - Район туган якны өйрәнү музейе, «Урман хужалыгы тарихы музейе» филиалы, Сатыш авылы мәдрәсәсе музейе.

“Саба ҮТЯМ” МБУ музейларының иң мөһим бурычларынан берсе - гражданнарның рухи мәдәниятен саклап калу һәм торгызу. Тарихи мирасның һәм һәйкәлләрнең сакланышын тәмин итү, тупланган белемнәрне яңа буынга тапшыру - "Саба ҮТЯМ" МБУ музейлары эшенең өстенлекле юнәлешләре.

Район территориясендә урнашкан мәдәни мирас объектлары уникаль кыйммәткә ия һәм мәдәни мирасның аерылгысыз өлеше булып тора.

Авыл китапханәсе күп кенә функцияләрне үти - агарту, ял итү, күңел ачу, мемориаль, тарих-туган якны өйрәнү, музейлар, халыкка социаль ярдәм күрсәтә. Үз мөмкинлекләреннән чыгып, авыл китапханәсе төрле категория гражданнарны мәгълүмат белән тәмин итү функциясен башкара.

Халыкның 21680 (68%) китапханәләрдән файдаланучылар булган, аларга 454026 данә документлар бирелгән. Китап фонды 331957 данә документ тәшкил итә. Уртача уку - 21; уртача йөрү - 13; китап фондына мөрәжәгать итү - 1,3.

«Саба ҮКС» МБУ китапханә фондында китап һәм башка басмаларның 331957 нөсхәсе, шул исәптән магнит һәм электрон чыганаclarдагы документлар, татар телендә - 146770 нөсхә бар.

Район китапханәсе 2012 елдан “АБИС-РУСЛАН” программасы буенча эшли: ТР электрон библиографик мәгълүматларының жыелма каталогын төздә катнаша.

Авыл жирилендә мәдәният өлкәсендә иң массакүләм, һәркем файдалана алырлык һәм кирәкле учреждениеләр булып мәдәни-ял итү тибындагы учреждениеләр (Мәдәният йортлары, авыл клублары һ.б.) калуын дәвам итә. Эшчәнлекләрен формалаштырып, алар клуб ялының традицион үзенчәлеген һәм төрләрен саклыйлар: күмәк аралашу, эстетик тәрбия, һәвәскәр ижатны үстерү. Килүчеләрнең сорауларына таянып, мәдәни-ял итү тибындагы учреждениеләр клуб ялының өстенлекле махсулаштырылган формалары сыйфатында - милли мәдәниятләрне үстерүгә юнәлтелгән балалар, яшүсмерләр, яшьләр, гаилә ялы формаларын үстерәләр. Мәдәни-ял итү тибындагы учреждениеләр базасында үсеп килүче буынны әхлакый һәм патриотик тәрбияләүгә, гаилә һәм ижтимагый мөнәсәбәтләрне тотрыкландыруга һәм гармонизацияләүгә ярдәм итүче чаралар оештырыла.

Саба муниципаль районының «Саба ҮКС» МБУ (Район мәдәният йорты) методик кабинетының төп бурычы - авыл клублары учреждениеләренә һәм мәдәният хезмәткәрләренә мәгълүмати-методик, аналитик, консультатив һәм гамәли ярдәм күрсәтү. Бу бурычка шулай ук барлык учреждениеләрне методик рекомендацияләр, пособиеләр, сценарийлар белән тәмин итү, мәдәни-ял итү эшчәнлегенең барлык юнәлешләре буенча һәрьяклап ярдәм күрсәтү керә.

Модернизацияләнгән клублар халыкны, бигрәк тә яшьләрне, үзенә жәлеп итәргә һәм шәхеснең рухи формалашуына зыян китерә торган начар телетапшырулардан аерырга һәм мәдәни мирасны саклауга ярдәм итәчәк, кешеләр арасындагы мөнәсәбәтләргә жылылык бирәчәк.

Авыл мәдәният йортларына һәм авыл клубларына без катлаулы шартларда яшәргә ярдәм итеп кенә калмыйча, гореф - гадәтләрнең байлыгын да саклап калырга, халыкны жәлеп итеп кенә калмыйча, жирле халык проблемаларын хәл итүгә дә ярдәм итә алырлык яңа инновацион формалар һәм эш технологияләре булдырырга ярдәм итәргә тиешбез.

Үзешчән сәнгать ижаты жанрлары арасында музыкаль, әдәби ижат һәм декоратив-гамәли сәнгать аеруча киң таралган. Үткәрелә торган мәдәни-ял итү чаралары, кызыксынулар буенча клублар, ижат коллективлары саны арта.

Мәдәният учреждениеләренең техник яктан жиһазландырылуы төп проблема булып тора: компьютер һәм оештыру техникасына, тавыш көчәйтү һәм яктылык аппаратурасына ихтыяж, музыка кораллары физик яктан һәм мораль яктан таушалган, сәхнә костюмнары тегү белән проблемалар бар. Мәдәният учреждениеләре урнашкан күпчелек биналар капитал ремонтка мохтаж.

Шулай ук мәдәният учреждениеләре хезмәткәрләренең кадрлар составында да проблема бар: белгечләрнең аз өлеше генә югары һәм урта махсус белемгә ия. Шуңа күрә киләсе 6 елга мәдәниятне үстерү планнарына клуб учреждениеләре хезмәткәрләренең квалификациясен күтәрү һәм һөнәри яктан яңадан әзерләү, яшьләр арасында профориентация буенча актив эш алып баруны куябыз. Авырлыклары һәм проблемалары булуга карамастан, районның һөнәри культурасын үстерү күрсәткече булып конкурсларда катнашу, ижади коллективларны арттыру кала.

Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Башкарма комитетының архив бүлегендә 1929 елдан 2010 елга кадәр 13 меңнән артык эш саклана. Архивларда саклана торган документлар гаять зур социаль әһәмияتكә ия, чөнки ул социаль-хокукый характердагы мәгълүматны үз эченә ала. Норматив саклау режимнарын үтәмәү нәтижәсендә архив документларын югалту республика гражданның аларның хезмәт стажы, бүләкләү, тернәкләндерү һәм башкалар турында кирәкле мәгълүмат алу мөмкинлегеннән мәхрүм итәргә мөмкин. Архивларда документларны цифрлаштыру торган саен күбрәк тарала бара, бу документларны яңадан торгызу һәм мәгълүматны чын кешеләргә мөрәжәгать итмичә файдалануның яңа мөмкинлекләрен һәм киң перспективаларын бирә. Бу эшнә активлаштыру өчен архивларга тиешле техника сатып алырга кирәк.

Программа район мәдәният учреждениеләренең матди-техник базасын яхшырттырга, заманча мәгълүмат технологияләрен һәм үзешчән ижатны үстерергә ярдәм итәчәк.

Гомумән алганда, Программа Саба муниципаль районы халкының тормыш сыйфатын яхшыртуга уңай үзгәрешләр кертәргә мөмкинлек бирәчәк. Мәдәният учреждениеләре программасында катнашу - халыкка кирәкле мәдәни проектларны тормышка ашыру, өстәмә акчалар жәлеп итү өчен реаль мөмкинлек.

2. Программаны гамәлгә ашыруның төп максатлары һәм бурычлары, сроклары һәм этаплары

Саба муниципаль районында яшәүчеләрнең мәдәният өлкәсендә агымдагы ихтыяжларын канәгатьләндерү һәм яңаларын булдыру, район халкы һәм кунаклары өчен мәдәният учреждениеләренең жәлеп итүчәнлеген арттыру. Мәдәният учреждениеләре күрсәтә торган муниципаль хезмәтләрнең сыйфатын күтәрү.

-районның муниципаль мәдәният учреждениеләре хезмәтләреннән гражданның күбрәк файдалана алуын тәмин итү;

-авыл мәдәният учреждениеләре белән консультатив-методик эш алып баруның нәтижәлелеген арттыру;

-мәдәният учреждениеләре эшчәнлеген техник тәмин итү, ижади чараларны, фестивальләрен, конкурсларны тәмин итү һәм аларга хезмәт күрсәтү;

-мәдәният учреждениеләрендә һөнәри кадрлар әзерләү системасын камилләштерү;

-район мәдәният учреждениеләрендә сәләтле балаларның ижади потенциалын үстерү өчен шартлар тудыру;

- кадрларның квалификациясен күтәрү системасын камилләштерү;

-мәдәният учреждениеләрендә матди-техник базаны ныгыту;

-мәдәният өлкәсендә күрсәтелә торган хезмәтләрнең сыйфатын һәм төрлелеген күтәрү өчен шартлар тудыру;

-мәдәният өлкәсен үстерүнең оештыру, икътисадый һәм хокукый механизмнарын камилләштерү;

- үзешчән халык ижаты өлкәсендә конкурс нигезендә ижат проектларына бирелә торган ярдәм механизмнарын үстерү;

- жәмгыятьнең рухи кыйммәтләренең бербөтен системасы буларак, Саба районында яшәүче халыкларның мәдәниәтен саклап калу өчен шартлар тудыру;

-сәламәт яшәү рәвешенә, шулай ук традицион мәдәни, әхлакый һәм гаилә кыйммәтләренә йөз тоткан мәгълүмат өлешен арттыру өчен оештыру һәм башка шартлар тудыру;

- мәдәният өлкәсендә чаралар оештыру һәм уздыру;
- гражданнар, жәмгыять һәм дәүләт мәнфәгатьләрендә архив эше белән идарә итү.

Программаның бурычлары:

- расланган эш планнары нигезендә музейлар фондларын туплау өчен оптималь шартлар тудыру;

- музей фондларын саклауның оптималь шартларын тудыру;

-фәнни һәм мәгариф эшчәнлеген, фәнни-тикшеренү эшен камилләштерү, музей фондларын формалаштыру, музей архивын булдыру, экспозиция-күргәзмә эшчәнлеге, экскурсия-лекция эшчәнлеге, мәдәни-агарту эшчәнлеген камилләштерү өчен яңа технологияләр һәм жайланмалар куллану;

- китапханә хезмәте күрсәтүнең сыйфатын арттыру;

- гражданнарның мәгълүматтан иреккә файдалануга конституциячел хокукларын гамәлгә ашыру;

- мәгариф, социаль учреждениеләр белән партнерлыкны үстерү һәм ныгыту;

- китапханә фондларының заманча моделен булдыру;

- эш урыннарын, китапханә процессларын модернизацияләү һәм автоматлаштыру;

- укуны һәм китапны алга жибәрү буенча китапханәләрнең мәдәни-агарту эшчәнлеген киңәйтү;

-һәркем файдалана алырлык китапханәләрне аларның нәтижәле эшләве, кулланучыларның имин һәм уңайлы булуы өчен заманча жайланмалар белән тәмин итү;

- ял вакытын оештыру һәм укуга социаль ярдәм таләп итә торган халык категорияләрен жәлеп итү буенча китапханәләрнең эшен камилләштерү;

- районның балалар һәм яшь буыны арасында китаплар укуны популярлаштыру;

- Татарстан Республикасы китапханәләренә эш тәҗрибәсен өйрәнү;

-районның муниципаль мәдәният учреждениеләре хезмәтләреннән гражданнарның күбрәк файдалана алуын тәмин итү;

-авыл мәдәният учреждениеләре белән консультатив-методик эш алып баруның нәтижәлелеген арттыру;

-мәдәният учреждениеләре эшчәнлеген техник тәмин итү, ижади чараларны, фестивальләренә, конкурсларны тәмин итү һәм аларга хезмәт күрсәтү;

- мәдәният учреждениеләрендә һөнәри кадрлар әзерләү системасын камилләштерү;

-район мәдәният учреждениеләрендә сәләтле балаларның ижади потенциалын үстерү өчен шартлар тудыру;

- кадрларның квалификациясен күтәрү системасын камилләштерү;

- мәдәният учреждениеләрендә матди-техник базаны ныгыту;

-мәдәният өлкәсендә күрсәтелә торган хезмәтләренә сыйфатын һәм төрлеләген күтәрү өчен шартлар тудыру;

-мәдәният өлкәсен үстерүнең оештыру, икътисадый һәм хокукый механизмнарын камилләштерү;

- үзешчән халык ижаты өлкәсендә конкурс нигезендә ижат проектларына бирелә торган ярдәм механизмнарын үстерү;

- жәмгыятьнең рухи кыйммәтләренә бербөтен системасы буларак, Саба районында яшәүче халыкларның мәдәниәтен саклап калу өчен шартлар тудыру;

-сәламәт яшәү рәвешенә, шулай ук традицион мәдәни, әхлакый һәм гаилә кыйммәтләренә йөз тоткан мәгълүмат өлешен арттыру өчен оештыру һәм башка шартлар тудыру;

- спектакльләр, концертлар, башка театр-тамаша һәм күргәзмә чараларын, шул исәптән профессиональ коллективлар, башкаручылар һәм авторлар катнашында үткәрү;

-төрле консультацияләр эшен оештыру, тематик кичәләр, телдән журналлар, ижади очрашулар циклы, мәгърифәтчелек эшчәнлегенә башка формаларын үткәрү;

- төбәк һәм жирле горөф-гадәтләргә туры китереп, массакүләм театральләштерелгән бәйрәмнәр һәм тамашалар, халык күңел ачулары, йолалар һәм ритуаллар үткәрү;
- халыкның төрле төркемнәренәң ялын оештыру, шул исәптән ял һәм бию кичләре, дискотекалар, яшьләр баллары, карнаваллар, балалар иртәнгә бәйрәмнәре, уен һәм башка мәдәни-күңел ачу программалары уздыру;
- китапханәләренәң һәм музейларның фәнни һәм мәдәни-агарту эшчәнлегә үсешә;
- район әһәмиятендәгә чараларны оештыру һәм уздыру;
- Саба муниципаль районы мәдәният өлкәсен төбәкара, бөтенроссия һәм халыкара чараларда тәкъдим итү;
- Саба муниципаль районы территориясендә мәдәниәтне үстерү өчен стимуллар булдыру;
- Саба муниципаль районының Архив фонды документларын һәм башка архив документларын саклауны, исәпкә алуны, туплауны һәм алардан файдалануны тәәмин итү.

3. Программаны ресурслар белән тәәмин итү

2024-2026 елларда Программаны финанслауның гомуми күләме Саба муниципаль районы бюджеты акчалары исәбеннән 504 877,961 мең сум тәшкил итәчәк, шул исәптән еллар буенча:

2024 ел - 173 154,089 мең сум;

2025 ел - 166 941,374 мең сум;

2026 ел - 164 782,498 мең сум.

Программаны финанслау күләмнәре фаразлану характерына ия һәм Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Советының чираттагы финанс елына (чираттагы финанс елына һәм план чорына) Саба муниципаль районы бюджеты турындагы карары нигезендә төгәлләштереләчәк.

4. Программаның чаралары

Әлегә Программа кысаларында 1 нче кушымта нигезендә түбәндәгә чаралар системасы тормышка ашырылачак:

- музей фондларын сыйфатлы комплектлау;
- махсулаштырылган мебель сатып алу юлы белән музейда уңайлы шартлар тудыру;
- музей хезмәткәрләре кадрларының квалификациясен күтәрү;
- китапханә фондларын сыйфатлы комплектлау;
- махсулаштырылган китапханә жиһазлары сатып алу юлы белән кулланучылар өчен уңайлы уку шартлары тудыру;
- китапханәләрдә, музейларда, район конкурсларында китаплар укуны популярлаштыру, район халкы арасында фондларны ачу максатыннан, чаралар үткәрү;
- китапханә хезмәткәрләре кадрларының квалификациясен күтәрү;
- халыкка китапханә хезмәте күрсәтүне оештыру өлкәсендә китапханәләр эшчәнлеген тәәмин итү;
- муниципаль мәдәният учреждениеләрен мәдәни хезмәтләр күрсәтүнең сыйфатын арттыру максатларында заманча тавыш, яктылык, видеопроекция, компьютер жиһазлары, сәхнә костюмнары белән тәәмин итү;
- балалар һәм яшьләр өчен район фестивальләрен, конкурсларын, иҗат акцияләрен уздыру;
- район, республика, бөтенроссия фестивальләрендә, конкурсларда катнашу өчен үзешчән халык иҗаты коллективларына ярдәм күрсәтү;
- мәдәният учреждениеләре кадрларының квалификациясен күтәрү программасын гамәлгә ашыру;
- муниципаль мәдәният учреждениеләре арасында ел саен үткәрелә торган иҗади проектлар конкурсларын үткәрү;
- архив биналарында янгынга каршы, сак, температура-дымлылык, яктылык һәм санитария-гигиена режимнарын тәәмин итү;

- автоматлаштырылган архив технологияларен булдыру һәм архив документлары нигезендә гражданнарны һәм оешмаларны мәгълүмат белән тәэмин итүне гамәлгә ашыру.

5. Программаны гамәлгә ашыруның көтелгән нәтижәләре

Программа мәдәният учреждениеләре челтәрен саклап калуга, архив бүлеге эшчәнлегенә стратегик максатына ирешүгә, аларның ижади потенциалын гамәлгә ашыруга юнәлдерелгән, бу исә Саба муниципаль районының төрле катламнарын һәм халык төркемнәрен мәдәни процесска жәлеп итәргә тиеш.

Түбәндәгеләрне тәэмин итәргә кирәк:

- китапханәләрне, клуб учреждениеләрен, музейларны компьютерлаштыру аша халыкның мәдәни кыйммәтләргә реаль керүе; китапханәләрне яңа әдәбият белән тәэмин итү; район мәдәният учреждениеләрендә интернет-сайтлар ачу;
- төрле дәрәжәдәге фестивальләрдә һәм конкурсларда катнашу аша коллектив һәм индивидуаль ижатны алга жибәрү;
- клуб учреждениеләрен, китапханәләрне, район музейларын халыкка заманча мәдәни хезмәт күрсәтү дәрәжәсенә туры килә торган белгечләр белән тәэмин итү;
- тарихи-мәдәни мирас объектларын саклап калу һәм алардан сак файдалану, тарихи һәм мәдәни ядкарларне саклау, мәдәният учреждениеләренә матди базасын яңарту һәм яңгынга каршы куркынычсызлык чаралары комплексын үтәү аша тарихи фондларның сакланышын тәэмин итү;
- гражданнар, жәмгыять, дәүләт мәнфәгатьләрендә Архив фонды документларын һәм башка архив документларын саклау, исәпкә алу, туплау һәм алардан файдалану;
- архив бүлекләре биналарының һәм мөлкәтләренә яңгын һәм саклык куркынычсызлыгы дәрәжәсен арттыру.

ПРОГРАММАНЫҢ МАКСАТЛАРЫ, БУРЫЧЛАРЫ, НӘТИЖӘЛӘРЕН БӘЯЛӘУ ИНДИКАТОРЛАРЫ

Максатның атамасы	Бурычның атамасы	Ахыргы нәтижәләрне бәяләү индикаторлары, үлчәү берәмлекләре	2024 ел (фараз)	2025 ел (фараз)	2026 ел (фараз)
Саба муниципаль районында яшәүчеләрнең мәдәният өлкәсендә агымдагы ихтыяжларын канәгатьләндерү һәм яңаларын булдыру, район халкы һәм кунаклары өчен мәдәният учреждениеләренә жәлеп итүчәнлеген арттыру. Мәдәният учреждениеләре күрсәтә торган муниципаль хезмәтләрен сыйфатын күтәрү. Гражданнар, жәмгыять һәм дәүләт	Алар тарафыннан социомәдәни функцияләргә гамәлгә ашыру өчен музейларны үстерү	Экскурсия хезмәте күрсәтү	84%	85%	86%
		Музей эйберләрен актив күрсәтүдә катнашкан кешеләрнең чагыштырма авырлыгы	52%	53%	54%
	Гражданнарга аларның мәгълүматтан һәм белемнәрдән ирекле файдалануга конституцион хокукларын гамәлгә ашыруны тәэмин итәлек китапханә хезмәте күрсәтү системасын үстерү, аларның сакланышын тәэмин итү, китапханә фондларын яңарту.	Китапханә фондларына мөрәжәгатьләр	1,42	1,42	1,42
		Китапханәләрдән файдаланучыларның уртача йөреше	14	14	14
		Китапханә фондларын яңарту	5,0	5,0	5,0

мәнфәгатьләрендә архив эше белән идарә итү.	Мәдәни-ял хезмәте күрсәтүне үстерү, ял итүне оештыру өчен шартлар тудыру, гражданның ЦСКС мәдәният учреждениеләре хезмәтләренә тагын да киңрәк керүен тәмин итү	Клуб формированиеләре саны, берәмлек	675	675	675
		Үткәрелә торган мәдәни-ял чаралары саны, берәмлек	14055	14055	14055
	Документларны саклау, исәпкә алу, туплау һәм куллану өчен архив эшен үстерү.	Архив документларын даими саклауны тәмин итә торган норматив шартларга дәүләт архивлары биналарының туры килү дәрәжәсе, %	89,5	89,9	90,3
		Бер ел эчендә кәргән мөрәжәгатьләренә гомуми күләмдә билгеләнгән срокларда архивлар тарафыннан башкарылган мөрәжәгатьләр өлеше, %	98,3	98,5	98,7
Саба муниципаль районында яшәүчеләренә мәдәният өлкәсендә агымдагы ихтыяжларын канәгатьләндерү һәм яңаларын булдыру, район халкы һәм кунаклары өчен мәдәният учреждениеләренә жәлеп итүчәнлеген арттыру. Мәдәният учреждениеләре күрсәтә торган муниципаль хезмәтләренә сыйфатын күтәрү. Гражданның жәмгыять һәм мәнфәгатьләрендә	Алар тарафыннан социомәдәни функцияләргә гамәлгә ашыру өчен музейларны үстерү	Экскурсия хезмәте күрсәтү	84%	85%	86%
		Музей эйберләрен актив күрсәтүдә катнашкан кешеләренә чагыштырма авырлыгы	52%	53%	54%
	Гражданның аларның мәгълүматтан һәм белемнәрдән ирекле файдалануға конституцион хокукларын гамәлгә ашыруны тәмин итәрлек китапханә хезмәте күрсәтү системасын үстерү, аларның сакланышын тәмин итү, китапханә фондларын яңарту.	Китапханә фондларына мөрәжәгатьләр	1,43	1,44	1,45
		Китапханәләрдән файдаланучыларның уртача йөреше	14	15	15
		Китапханә фондларын яңарту	5,03	5,04	5,05
	Мәдәни-ял хезмәте күрсәтүне үстерү, ял	Клуб формированиеләре саны, берәмлек	676	676	676

архив эше белән идарә итү.	итүне оештыру өчен шартлар тудыру, гражданның ЦКСК мәдәният учреждениеләре хезмәтләренә тагын да киңрәк керүен тәмин итү	Үткәрелә торган мәдәниял чаралары саны, берәмлек	13584	13584	13584
	Документларны саклау, исәпкә алу, туплау һәм куллану өчен архив эшен үстерү.	Архив документларын даими саклауны тәмин итә торган норматив шартларга дөүләт архивлары биналарының туры килү дәрәжәсе, %	89,5	89,9	90,3
		Бер ел эчендә кергән мөрәжәгатъләрнең гомуми күләмендә билгеләнгән срокларда архивлар тарафыннан башкарылган мөрәжәгатъләр өлеше, %	98,3	98,5	98,7

«2024-2026 елларга Татарстан Республикасы Саба муниципаль районында музей эшен үстерү» 1 ярдәмче программасы

1 Ярдемче программа паспорты

1 Ярдемче программа исеме	«2024-2026 елларга Татарстан Республикасы Саба муниципаль районында музей эшен үстерү» ярдемче программасы (алга таба - 1 Ярдемче программа)
1 Ярдемче программаның төп эшләүчеләре	«Татарстан Республикасы Саба муниципаль районының Саба үзәкләштерелгән туган якны өйрәнү музейе (Район туган якны өйрәнү музейе)» МБУ
1 Ярдемче программаның максатлары	1 Ярдемче программаның төп максаты - музей жыелышын формалаштыру һәм үстерү өчен хезмәт күрсәтүләрнең сыйфатын күтәрү, музей фондларының сакланышын тәмин итү, аны нәтижәле файдалану өчен шартлар тудыру .
1 Ярдемче программаның бурычлары	1 Ярдемче программаның төп бурычлары түбәндәгеләр: - расланган эш планнары нигезендә фондларны комплектлау өчен оптималь шартлар тудыру; - музей фондларын саклауның оптималь шартларын тудыру; - фәнни һәм белем бирү эшчәнлеген камилләштерү, фәнни-тикшеренү эше, музей фондлары формалаштыру, музей архивы булдыру, экспозиция-күргәзмә эшчәнлеге, экскурсия-лекция эшчәнлеге, мәдәни-агарту эшчәнлеген камилләштерү өчен яңа технологияләр һәм жайланмалар куллану. Проект бурычларының һәркайсы комплекслы характер йөртә һәм музей эшен үстерүнең өстенлекле юнәлешләрен гамәлгә ашыруга юнәлдерелгән. Стратегик максатларга ирешү һәм стратегик бурычларны хәл итү программа чараларын гамәлгә ашыру исәбенә тәмин ителә.
1 Ярдемче программаның төп юнәлешләре	-музейларның матди-техник базасын үстерү; - музей хезмәткәрләре кадрларын әзерләү, яңадан әзерләү һәм аларның квалификациясен күтәрү; - бердәм музей мәгълүмат-ресурс системасын булдыру; - музей эшчәнлеген комплекслы мәгълүматлаштыру; - музейлар эшчәнлегенең төп формаларын камилләштерү.
1 Ярдемче программаны гамәлгә ашыру вакыты	2024-2026 еллар
1 Ярдемче программаны финанслау күләмнәре	Финанслауның гомуми күләме 2024-2026 елларда Саба муниципаль районы бюджеты акчалары исәбеннән 20 473,000 мең сум тәшкил итәчәк, шул исәптән еллар буенча: 2024 ел - 6 785,700 мең сум; 2025 ел - 6 823,400 мең сум; 2026 ел - 6 863,900 мең сум. 1 Ярдемче программаны финанслау күләмнәре фаразлану характерына ия һәм Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Советының чираттагы финанс елына (чираттагы финанс елына һәм план чорына)Саба муниципаль районы бюджеты турындагы карары нигезендә төгәлләштереләчәк.

<p>1 Ярдәмче программаны гамәлгә ашыруның көтелә торган ахыргы нәтижеләре , аны гамәлгә ашыруның планлаштырыла торган нәтижеләлеген бәяләү</p>	<ul style="list-style-type: none"> – жәмгыятьнең әхлакый-эстетик һәм рухи үсеше дәрәжәсен күтәрү, дәвамчанлыкны саклап калу һәм Саба муниципаль районының мәдәни традицияләрен озак сроклы үстерү шартларын тәмин итү; – халыкка күрсәтелә торган мәгълүмати-белем бирү, мәдәни-агарту, интеллектуаль-ял итү хезмәтләре спектрын киңәйтү, аларның сыйфатын, күрсәтү уңайлылыгын, халык ихтыяжларына туры килү дәрәжәсен арттыру; – жәмгыятьнең рухи көчләре чыганагы буларак Саба районы мәдәни мирасын киләчәк буыннар өчен туплау; – музей фондларын тулыландыру һәм яңа музей экспозицияләре булдыру юлы белән килүчеләрнең кызыксынуларын арттыру; – музейларның төп фонды предметлары санын арттыру; – музей әйберләрен актив күрсәтүдә жәлеп ителгәннәрнең чагыштырма авырлыгын арттыру; – хисап чорында ачылган үз фондыннан күргәзмәләр санының артуы.
--	---

1. 1 нче ярдәмче программаны гамәлгә ашыру өлкәсе характеристикасы, күрсәтелгән өлкәдәге төп проблемаларны тасвирлау һәм аның үсеш фаразы

1 Ярдәмче программаның төп максаты - «Саба үзәкләштерелгән туган якны өйрәнү музей» МБУнең (район туган якны өйрәнү музей) яңа оештыру һәм норматив-хокукый шартларда тотрыклы эшләвен һәм үсешен тәмин итүдән гыйбарәт.

Музей музей фондларының һәркем өчен мөмкин булуын тәмин итү, аларның куркынычсызлыгын тәмин итү, фондларны саклау һәм комплектауны оештыру, фәнни-тикшеренү һәм мәдәни-агарту эшләре өчен шартлар тудыру өчен хезмәт күрсәтүнең сыйфатын күтәрүне таләп итә. Бүгенге көндә район туган якны өйрәнү музей бүлмәләре музей әйберләрен экспонатлаштыру һәм саклау нормаларына туры килми, музей район китапханәсе бинасының өч бүлмәсендә урнашкан, анда фондларның сакланышын, янғын һәм саклау куркынычсызлыгын тәмин итү буенча кайбер житешсезлекләр бар. Экспонатларны экспонацияләү һәм саклау өчен майдан житмәү - төп житешсезлек. Музей жиһазлары мораль яктан искергән, шуңа күрә музейның матди-техник базасын, шулай ук музей фондларын саклау, исәпкә алу һәм куллану шартларын яңартырга кирәк.

Музей фондлары даими тулылана. Бүгенге көндә төп һәм фәнни-ярдәмче фонд предметлары саны 4 меңнән артык. Музей хезмәткәрләре саны 9 кеше.

Туган якны өйрәнү музей үз эшен эшчәнлекнең формаларын, ысулларын һәм юнәлешләрен камилләштерү һәм яңарту юлларын эзләү нигезендә төзи. Музей эшчәнлегенең төп төре - тематик, күзәтүле экскурсияләр һәм районның истәлекле урыннары буенча экскурсияләр уздыру. Музейның мәгълүмат базасы нигезендә лекцияләр, дәресләр, массакүләм чаралар, Саба районы һәм тулаем Татарстан Республикасы тарихы, мәдәнияте, табигате буенча консультацияләр үткәрелә.

Барлык бу формалар техник прогресс таләпләре нигезендә музейны заманча материал тәмин итүне таләп итә. Музей хезмәтләренең сыйфатын яхшырту өчен музейда заманча таләпләргә җавап бирә торган витриналарны сатып алырга кирәк. Музейда янғын-саклау сигнализациясе юк, витриналар экспонирование һәм саклау нормаларына туры килми.

Гражданнарның рухи мәдәниятен саклап калу һәм торгызу музейның иң мөһим бурычларыннан берсе булып тора. Тарихи мирасын һәм һәйкәлләрнең сакланышын тәмин итү, тупланган белемнәрне яңа буынга тапшыру - туган якны өйрәнү музей эшендә өстенлекле юнәлеш.

Туган якны өйрәнү музей музей кыйммәтләрен саклау өчен җайлаштырылмаган бинада урнашкан. Музей биләгән бина зуррак майдан таләп итә, шулай ук монда рәшәткә, саклау сигнализациясе һәм электр үткәргечләр урнаштырырга кирәк. Бинада суүткәргеч юк. Китапханә бинасында музей 1993 елдан бирле урнашкан, гомуми майданы 78,15 кв.м. 396,4 кв.м майданлы

бинага капитал ремонт ясау планлаштырыла. Район туган якны өйрэнү музееның концептуаль карары эшләнә.

2020 елның 1 гыйнварына 308 экскурсия, 84 лекция үткәрелде, музейда якынча 10 мең кеше булды. Музей фондлары даими тулылана. 2020 елның 1 гыйнварына фәнни-ярдәмче фонд предметлары саны 676 берәмлек тәшкит иткән, төп фонд - 3670 берәмлек. Предметларның 90 проценты экспозициядә махсус биналар (фондсаклагычлар) булмау сәбәпле саклана.

Балалар белән очрашу өчен, Бөек Ватан сугышы тарихы белән бәйлә барлык даталар буенча ветераннар чакырыла. Саба районы мәгариф учреждениеләре өчен бик зур патриотик эш алып барыла.

Хәзерге вакытта музей мәдәни индустриягә әверелә. Мәдәният кирәк кабул ителә башлады: бер яктан, мәдәни, икенче яктан - икътисадый яктан, чөнки хезмәт күрсәтү базарына интеллектуаль продукт булдыра һәм чыгара.

2.1 Ярдәмче программаны гамәлгә ашыруның төп максатлары һәм бурычлары, сроклары һәм этаплары

1 Ярдәмче программаның төп максаты - музей жылышын формалаштыру һәм үстерү өчен хезмәт күрсәтүләрнең сыйфатын күтәрү, музей фондларының сакланышын тәмин итү, аны нәтижәле файдалану өчен шартлар тудыру

Шуннан чыгып, 1 Ярдәмче программаның төп бурычлары түбәндәгеләр:

- расланган эш планнары нигезендә фондларны комплектлау өчен оптималь шартлар тудыру;

- музей фондларын саклауның оптималь шартларын булдыру;

- фәнни һәм музей эшчәнлеген камилләштерү, фәнни-тикшеренү эше, музей фондлары формалаштыру, музей архивы булдыру, экспозиция-күргәзмә эшчәнлеге, экскурсия-лекция эшчәнлеге, мәдәни-агарту эшчәнлеген камилләштерү өчен яңа технологияләр һәм жайланмалар куллану.

Проект бурычларының һәркайсы комплекслы характер йөртә һәм музей эшен үстерүнең өстенлекле юнәлешләрен гамәлгә ашыруга юнәлдерелгән.

Стратегик максатларга ирешү һәм стратегик бурычларны хәл итү Ярдәмче программа чараларын гамәлгә ашыру исәбенә тәмин ителә.

3.1 Ярдәмче программаны ресурслар белән тәмин итү

Финанслауның гомуми күләме 2024-2026 елларда Саба муниципаль районы бюджеты акчалары исәбенән 20 473,000 мең сум тәшкит итәчәк, шул исәптән еллар буенча:

2024 ел - 6 785,700 мең сум;

2025 ел - 6 823,400 мең сум;

2026 ел - 6 863,900 мең сум.

1 Ярдәмче программаны финанслау күләмнәре фаразлану характерына ия һәм Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Советының чираттагы финанс елына (чираттагы финанс елына һәм план чорына) Саба муниципаль районы бюджеты турындагы карары нигезендә төгәлләштереләчәк.

4.1 Ярдәмче программа чаралары исемлеге

Өлеге 1 Ярдәмче программа кысаларында түбәндәге чаралар системасы гамәлгә ашырылачак (1 нче кушымта):

- музей фондларын сыйфатлы комплектлау;
- махсулаштырылган мебель сатып алу юлы белән музейда уңайлы шартлар тудыру;
- халыкка музей хезмәте күрсәтүне оештыру өлкәсендә музейлар эшчәнлеген тәмин итү;
- музей хезмәткәрләре кадрларының квалификациясен күтәрү.

5. 1 Ярдәмче программаны гамәлгә ашыруның көтелә торган нәтижеләре

1 Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру социаль-икътисадый өлкәдә түбәндәге нәтижеләргә ирешүне күздә тотта:

- Саба муниципаль районының мэдәни мирасын саклап калу һәм үстерү;
- музейның күркәм имиджын булдыру һәм халыкка музей күрсәтә торган мэдәни хезмәтләр спектрын киңәйтү;
 - халыкның һәм авылларның мэдәни кыйммәтләргә һәм мэдәни байлыкларга жәлеп итү мөмкинлекләрен арттыру һәм киңәйтү;
 - килүчеләрне (туристлык төркемнәрен) жәлеп итү, бу музейның финанс-икътисадый тотрыклылыгын арттырачак;
 - район халкында әхлак һәм рухи кыйммәтләр музей булдыру өчен тулы кыйммәтле шартлар тудыру;
 - музейда югары сыйфатлы һәм оештыру дәрәжәсендә мэдәни-агарту чараларын үткәрү.

1 Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру Саба муниципаль районы музей өлкәсендә булган барлык ресурслар белән нәтижелә идарә итүгә (мэдәни-тарихи, кадрлар, матди-техник) ярдәм итәчәк, бу музейлар күрсәтә торган хезмәтләренә сыйфатын яхшыртырга ярдәм итәчәк. Боларның барысы да район мэдәни мирасын популярлаштыру юлы белән Саба районының жәлеп итүчән образын формалаштырачак.

**«2024-2026 елларга Татарстан Республикасы Саба муниципаль районьнда музей эшен үстерү» 1
 ярдәмче программасының төп чаралары**

т/б №	Исеме	Жаваплы башкаручылар	Еллар буенча финанслау күләме, мең сум		
			2024	2025	2026
Төп чара: Музейларны комплекслы үстерү					
1.	Музей фондларын сыйфатлы комплектлау	«Саба ҮТӨМ» МБУ	6 785,700	6 823,400	6 863,900
2.	Махсус жиһаз сатып алу юлы белән музейга килүчеләр өчен уңайлы шартлар тудыру һәм башкалар.	«Саба ҮТӨМ» МБУ			
3.	Халыкка музей хезмәте күрсәтүне оештыру өлкәсендә музейлар эшчәнлеген тәэмин итү	«Саба ҮТӨМ» МБУ			
4.	Музей хезмәткәрләре кадрларының квалификациясен күтәрү	«Саба ҮТӨМ» МБУ			
	БАРЛЫГЫ		6 785,700	6 823,400	6 863,900
	БАРЛЫГЫ		20 473,000		

**«2024-2026 елларга Татарстан Республикасы Саба муниципаль районында китапханә
эшән үстерү» 2 ярдәмче программасы**

2 Ярдемче программа паспорты

2 Ярдемче программаның исеме	2024-2026 елларга Татарстан Республикасы Саба муниципаль районында китапханә эшән үстерүнең ярдемче программасы (алга таба - 2 Ярдемче программа)
2 Ярдемче программаның төп эшләүчеләре	Татарстан Республикасы Саба муниципаль районының «Саба үзәкләштерелгән китапханә системасы (Әбрар Кәримуллин исемдәге район китапханәсе)
2 Ярдемче программаның максатлары	2 Ярдемче программаның төп максаты - гражданнарның мәгълүматтан ирекле файдалана алуга конституцион хокукларын тормышка ашыру, китапханә хезмәте күрсәтүнең сыйфатын күтәрү.
2 Ярдемче программаның бурычлары	2 Ярдемче программа түбәндәге бурычларга ирешүгә юнәлдерелгән: – Китапханә фондларының заманча моделен булдыру; – Мәгариф, социаль учреждениеләр белән партнерлыкны үстерү һәм ныгыту; – Эш урыннарын, китапханә процессларын модернизацияләү һәм автоматлаштыру; – Һәркем файдалана алырлык китапханәләргә аларның нәтижәле эшләве, кулланучыларның куркынычсыз һәм уңайлы булуы өчен заманча жайланмалар белән тәмин итү; – укунны һәм китапны алга жибәрү буенча китапханәләргә мәдәни-агарту эшчәнлеген киңәйтү; – ял вакытын оештыру һәм укуга социаль ярдәм таләп итә торган халык категорияләрен жәлеп итү буенча китапханәләргә эшән камилләштерү; – Районның балалар һәм яшь буыны арасында китаплар укунны популярлаштыру; Татарстан Республикасы китапханәләргә эш тәжрибәсен өйрәнү.
2 Ярдемче программаның төп юнәлешләре	- "Китапханәләр һәм китапханә эше турында" Татарстан Республикасы Законын гамәлгә ашыру; - «Татарстан Республикасы халыклары телләре турында" Татарстан Республикасы Законын гамәлгә ашыру; -Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы халкының мәдәни тормышында китапның ролен һәм әһәмиятен күтәрү; -Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы китапханәләргә агарту һәм мәгълүмат эшчәнлеген үстерү;
2 Ярдемче программаның гамәлгә ашыру срогы	2024-2026 еллар
2 Ярдемче программаның финанслау күләмнәре	2024-2026 елларда финанслауның гомуми күләме Саба муниципаль районы бюджеты акчалары исәбенә 100 179,500 мең сум тәшкит итәчәк, шул исәптән еллар буенча: 2024 ел - 33 236,300 мең сум; 2025 ел - 33 389,600 мең сум;

	<p>2026 ел - 33 553,600 мең сум.</p> <p>2 Ярдәмче программаны финанслау күләмнәре фаразлану характерына ия һәм Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Советының чираттагы финанс елына (чираттагы финанс елына һәм план чорына) Саба муниципаль районы бюджеты турындагы карары нигезендә төгәлләштереләчәк.</p>
<p>2 Ярдәмче программаны гамәлгә ашыруның көтелә торган ахыргы нәтижеләре, аны гамәлгә ашыруның планлаштырылган нәтижеләлеген бәяләү</p>	<p>-китапханәләрнең мәгълүмат эшчәнлеген активлаштыру;</p> <p>- укучыларга хезмәт күрсәтү юнәлешләрен һәм рәвешләрен киңәйтү;</p> <p>модель китапханәләре төзү юлы белән халыкка мәгълүмати һәм китапханә хезмәте күрсәтүне яхшырту;</p> <p>- фондларның сыйфатлы характеристикаларын яхшырту һәм китапханәләрнең уңайлылык дәрәжәсен күтәрү;</p> <p>-төрле мәгълүмат чыганаclarында китапханәләр фондларын тулы кыйммәтле комплекттауны тәмин итү;</p> <p>-китапханә хезмәткәрләренең квалификациясен күтәрү һәм яңадан һөнәри әзерлек;</p> <p>- жыелма электрон каталогның күләмен арттыру;</p>

1. 2 нче ярдәмче программаны гамәлгә ашыру өлкәсе характеристикасы, күрсәтелгән өлкәдәге төп проблемаларны тасвирлау һәм аның үсеш фаразы

Саба муниципаль районы халкына китапханә хезмәте күрсәтүне Саба муниципаль районының «Саба үзәкләштерелгән китапханә системасы» МБУ 29 китапханәсе (Әбрар Кәримуллин исемендәге район китапханәсе) башкара. Шуларның 27се - авыл китапханәсе, 1се - Ә. Кәримуллин исемендәге район үзәк китапханәсе, 1 - район балалар китапханәсе.

Саба муниципаль районы укучылары-балаларына район балалар китапханәсе, Шәмәрдән авыл балалар китапханәсе һәм 26 авыл китапханәсе хезмәт күрсәтә.

Кулланучыларны китапханә фондларына жәлеп итү, уку турында кайгырту максатыннан «Саба үзәкләштерелгән китапханәләр системасы» МБУ китапханә эшчәнлегенә төрле формаларын һәм ысулларын кулланалар, мәгълүмати кулланылышка жәлеп итүнең яңа юлларын эзлиләр. Халыкка мәгарифкә һәм үзлегеннән белем алуга, ял иттерүгә, шәхесне социальләштерүгә һәм ижади сәләтләренә үстерүгә ярдәм итү өчен мәгълүмат бирәләр, кулланучыларның рухиятен, патриотизмын һәм гражданлыгын тәрбияләүгә ярдәм итә торган чаралар үткәрәләр. Уку мәнфәгатьләрен һәм сорауларны тулырак канәгатьләндерү өчен, китапханәчеләр система эчендә китап алмашу мөмкинлекләрен киң кулланалар. Барлык китапханәләрдә дә начар күрүчеләр һәм сукуырлар өчен почмаклар оештырылган.

Авыл китапханәсенә халыкның төрле төркемнәре мөрәжәгать итә: укучылар, студентлар, белгечләр, эшмәкәрләр, пенсионерлар, эшсезләр, мөмкинлекләре чикләнгән кешеләр, социаль яктан якланмаганнар һ.б. Авыл китапханәсе күп кенә функцияләренә үти - агарту, ял итү, күңел ачу, мемориаль, тарих-туган якны өйрәнү, музейлар, халыкка социаль ярдәм күрсәтә. Үз мөмкинлекләреннән чыгып, авыл китапханәсе төрле категория гражданнарны мәгълүмат белән тәмин итү функциясен башкара.

Халыкның 21680 (68%) китапханәләрдән файдаланучылар булган, аларга 331957 данә документлар бирелгән. Китап фонды 331957 данә документ тәшкил итә. Уртача уку - 21; уртача йөрү - 13; китап фондына мөрәжәгать итү - 1,3.

Кызганычка каршы, Саба районы үзәк китапханә эшчәнлегенә уңай нәтижеләренә карамастан, хәзерге вакытта хәл ителергә тиешле кайбер проблемалар бар. Китапханәләр өчен китапханә фондларының сыйфатлы составы мәсьәләсе дә мөһим булып кала, китапханә фондларының шактый өлешен тармак, уку-методик, вакытлы басмалар тәшкил итә, эчтәлекләре искерү сәбәпле аларда актуальлек һәм ихтыяж бетә, иске һәм искергән әдәбият күләме арта. Мондый вәзгыять йөрешлеккә дә, китап бирүгә дә, гомумән уку процессларына да йогынты ясый. Хәзерге вакытта төп бурычлар: фондларның сыйфатлы составын яхшырту.

«Саба ҮКС» МБУ китапханә фондында китап һәм башка басмаларның 331957 нөсхәсе, шул исәптән магнит һәм электрон чыганақлардагы документлар, татар телендә - 146770 нөсхә бар.

Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2007 елның 13 июлендәге 923-р номерлы күрсәтмәсе белән расланган китапханә фондларын комплектлау буенча ЮНЕСКО тәкъдимнәре һәм социаль нормативлар һәм нормалар нигезендә, китапханә фондын ел саен яңарту 1000 кешегә 220-250 китап тәшкил итәргә тиеш.

Китапханәгә кулланучыларны жәлеп итүдә аларга уңайлы шартлар тудыру зур роль уйный: уңайлы эш режимы, яхшы мөнәсәбәт атмосферасы, бүлмә үсемлекләре булу, китапларның стеллажларда уңайлы урнашуы, периодика, китаплар укыганда кулланучыга ял итү урыны.

Мәктәпкәчә яшьтәге балалар белән эшләү китапханәләрдә сабыйлар өчен махсус жиһаз булуны таләп итә, кызганычка каршы, системаның башка китапханәләрендә китапханә жиһазлары озак еллар яңартылмаган.

Китапханә оештырылган документлар фонды булган һәм аларны физик һәм юридик затларга вакытлыча файдалануга тапшырган мәгълүмати, агарту, мәдәни учреждение

Хәзерге вакытта глобаль мәгълүмат киңлегә үзгәрешләре йогынтысында китапханәләр үз эшенең технологияләрен генә түгел, ә инде килеп туган алымнарны, төшенчәләрне, терминнарны үзгәртәргә, үз мәгълүмат киңлеген яңача модельләштерергә һәм оештырырга мәжбүр. Үз эшчәнлегендә, ресурсларда, партнерлар һәм приоритетларны сайлауда катгый регламентланган арадашчы учреждениесеннән, китапханәләр халыкка мәгълүмати, сервис, мәдәни хезмәт күрсәтү һәм житештерү предприятисенә, шулай ук социомәдәни коммуникацияләр мәйданчыгына әверелә. Ә.Кәримуллин исемендәге район китапханәсе 2012 елдан «АБИС-РУСЛАН» программасы буенча эшли: ТР электрон библиографик мәгълүматлар базасының жыелма каталогын төзүдә катнаша. Китапханәләре инновацион үстерү бурычларын хәл итү, беренче чиратта, китапханәчеләрнең кадрлар белән тәэмин ителешенә һәм һөнәри белемнәренә бәйле.

2020 елның 1 гыйнварына булган мәгълүматларга караганда, үзәкләштерелгән китапханәләр системасында - 48 хезмәткәр, шуларның 42 се - китапханә хезмәткәрләре. Китапханә хезмәткәрләренең 85,7% ы (36) югары белемле, шулардан 80,9% китапханәче (34) югары белемле. Китапханә хезмәткәрләренең 14,3% ы (6) махсус урта белемле, шуларның 14,3% ы – китапханә хезмәткәрләре (6).

Саба муниципаль районында китапханә эшен үстерү максатыннан булган проблемаларны хәл итү максатчан программаны гамәлгә ашыру юлы белән барырга тиеш, бу бюджет ресурсларын нәтижәле файдалану һәм халыкка китапханә хезмәте күрсәтүнең сыйфатын яхшырту мөмкинлегенә бирәчәк.

Чөнки китапханә хезмәте күрсәтүнең торышы турындагы мәсьәлә – ул ахыр чиктә, жәмгыятьнең төрле катламнарының сәяси, икътисади, хокукый, фәнни һәм мәдәни фикерләве, аның хакимият һәм сәяси элитасы, бүгенге һәм киләчәк, студентлар һәм укучылар, шулай ук аларның укытучыларының нинди мәгълүмати нигездә формалашуы, татарстанлыларның якин киләчәктә әхлакый алмашуы һәм дөнъяга карашы нинди нигездә формалашуы турындагы мәсьәлә.

2. 2 Ярдәмче программаны гамәлгә ашыруның төп максатлары һәм бурычлары, сроклары һәм этаплары

2 Ярдәмче программаның төп максаты - гражданның мәгълүматтан ирекле файдалана алуга конституцион хокукларын тормышка ашыру, китапханә хезмәте күрсәтүнең сыйфатын күтәрү.

2 Ярдәмче программа түбәндәге бурычларга ирешүгә юнәлдерелгән:

- Китапханә фондларының заманча моделен булдыру;
- Мәгариф, социаль учреждениеләр белән партнерлыкны үстерү һәм ныгыту;
- Эш урыннарын, китапханә процессларын модернизацияләү һәм автоматлаштыру;

– Һәркем файдалана алырлык китапханэләрне аларның нәтижәле эшләве, кулланучыларның куркынычсыз һәм уңайлы булуы өчен заманча жайланмалар белән тәэмин итү;

– - укуны һәм китапны алга жибәрү буенча китапханэләрнең мәдәни-агарту эшчәнлеген киңәйтү;

– - ял вақытын оештыру һәм укуга социаль ярдәм таләп итә торган халык категорияләрен жәлеп итү буенча китапханэләрнең эшен камилләштерү;

– Районның балалар һәм яшь буыны арасында китаплар укуны популярлаштыру;

– Татарстан Республикасы китапханэләрнең эш тәҗрибәсен өйрәнү.

2 Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру нәтижәлегә индикаторлары

Еллар	2024	2025	2026
Бер кешегә китап белән тәэмин ителеш	12	12	12
Фондларга мөрәжәгать итү	1,42	1,43	1,44
Фондларның яңартылуы	5,02	5,03	5,04

3. 2 Ярдәмче программаны ресурслар белән тәэмин итү

2024-2026 елларда финанслауның гомуми күләме Саба муниципаль районы бюджеты акчалары исәбенә 100 179,500 мең сум тәшкил итәчәк, шул исәптән еллар буенча:

2024 ел - 33 236,300 мең сум;

2025 ел - 33 389,600 мең сум;

2026 ел - 33 553,600 мең сум.

2 Ярдәмче программаны финанслау күләмнәре фаразлану характерына ия һәм Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Советының чираттагы финанс елына (чираттагы финанс елына һәм план чорына)Саба муниципаль районы бюджеты турындагы карары нигезендә төгәлләштереләчәк.

4. 2 Ярдәмче программа чаралары

Өлеге 2 Ярдәмче программа кысаларында 1 номерлы кушымта нигезендә түбәндәге чаралар системасы гамәлгә ашырылачак:

- китапханә фондларын сыйфатлы комплектлау;
- район китапханэләре өчен ел саен үзәкләштерелгән басмаларга язылу;
- махсус китапханә жиһазлары сатып алу юлы белән кулланучылар өчен уңайлы уку шартлары тудыру;
- китапханә хезмәткәрләре кадрларының квалификациясен күтәрү;
- халыкка китапханә хезмәте күрсәтүне оештыру өлкәсендә китапханэләр эшчәнлеген тәэмин итү.

5.2 Ярдәмче программаны гамәлгә ашыруның көтелә торган нәтижәләре

"2024-2026 елларга китапханә эшен үстерү" ярдәмче программасына нигезләнгән "Саба үзәкләштерелгән китапханэләр системасы" муниципаль бюджет учреждениесенең китапханә эшен үстерү стратегиясе, мәгълүмати алмашу системаларының мөмкинлекләрен киңәйтү хисабына, белем дәрәжәсен, фәнни-техник һәм мәдәни үсеш дәрәжәсен күтәрүгә, кешеләрнең тормышын яхшырту, максималь мәдәни һәм ижади үз-үзләрен тормышка ашыру максатларында мәгълүмат алуның сыйфатын күтәрүгә юнәлдерелгән.

2 Ярдэмче программа чараларын гамэлгә ашыру, китапханэлэрнең күпфункцияле эшчәнлеген хушларга һәм үстерергә, аларның интеллектуаль һәм мәдәни-ял итү өлкәсендә позицияләрен ныгытып, китапханә системасын халык ихтыяжларына якынайтып, китапханә хезмәтләре күрсәтүнең заманча рәвешләрен гамэлгә кертүгә ярдәм итәргә, кулланучыларның мәгърифәтчелек һәм мәдәни дәрәжәсен күтәрергә, китапханәчеләрнең хезмәт күрсәтү сыйфатын яхшырту, китапханэлэрнең абруен күтәрү өчен уңайлы шартлар тудырырга, заманча мәгълүмат технологияләрен куллану нигезендә китапханэләрне үстерүгә ярдәм итәргә мөмкинлек бирәчәк.

2 Ярдэмче программаны гамэлгә ашыруның төп нәтижәләре булып китапханэлэрнең мәгълүмати эшчәнлеген активлаштыру, укучыларга хезмәт күрсәтү юнәлешләрен һәм формаларын киңәйтү, модельле китапханэләр булдыру юлы белән халыкка мәгълүмати һәм китапханә хезмәте күрсәтүне яхшырту, фондларның сыйфатлы характеристикаларын яхшырту һәм китапханэлэрнең файдалана алу дәрәжәсен күтәрү, китапханэлэрнең фондларын төрле мәгълүмат чыганакларында тулы кыйммәтле комплектауны тәмин итү (ел саен 4,5 %ка яңартуны тәмин итү), китапханә хезмәткәрләренең квалификациясен күтәрү һәм һөнәри белемнәрен яңадан эзәрләү, китапханәче һөнәренә абруен күтәрү тора.

2 Ярдэмче программа белән билгеләнгән нәтижәләргә ирешү китапханә хезмәтләрен үстерүгә һәм камилләштерүгә, халыкның барлык катлаулары өчен мәгълүматтан файдалану мөмкинлегенә йогынты ясап, шулай ук кулланучыларга хезмәт күрсәтү сыйфатын арттырачак.

«2024-2026 еллар Татарстан Республикасы Саба муниципаль районында китапханә эшен үстерү» ярдәмче программасының төп чаралары

№ т/б	Исеме	Жаваплы башкаручылар	Еллар буенча финанслау күләме, мең сум		
			2024	2025	2026
Төп чара: Китапханә хезмәте күрсәтү системасын үстерү					
1.	Китапханә фондларын сыйфатлы комплектау	"Саба үзәкләштерелгән китапханәләр системасы" МБУ	33 236,300	33 389,600	33 553,600
2.	Район китапханәләре өчен ел саен үткәрелә торган үзәкләштерелгән басмаларга язылу	"Саба үзәкләштерелгән китапханәләр системасы" МБУ			
3.	Махсус китапханә жиһазларын сатып алу юлы белән кулланучылар өчен уңайлы уку шартлары тудыру һәм башкалар.	"Саба үзәкләштерелгән китапханәләр системасы" МБУ			
4.	Китапханә хезмәткәрләре кадрларының квалификациясен күтәрү	"Саба үзәкләштерелгән китапханәләр системасы" МБУ			
5.	Халыкка китапханә хезмәте күрсәтүне оештыру өлкәсендә китапханәләр эшчәнлеген тәмин итү	"Саба үзәкләштерелгән китапханәләр системасы" МБУ			
	Барлығы:		33 236,300	33 389,600	33 553,600
	БАРЛЫГЫ		100 179,500		

**«2024-2026 елларга Татарстан Республикасы Саба муниципаль районының мәдәни - ял
 итү эшчәнлеген үстерү» 3 нче ярдәмче программасы**

3 Ярдемче программа паспорты

3 Ярдемче программа исеме	«2024-2026 елларга Татарстан Республикасы Саба муниципаль районының мәдәни-ял эшчәнлеген үстерү» ярдемче программасы (алга таба - 3 ярдемче программасы)
3 Ярдемче программаның төп эшләүчеләре	Татарстан Республикасы Саба муниципаль районының “Саба үзәкләштерелгән авыл клуб системасы” МБУ (Район мәдәният йорты)
3 Ярдемче программаның максатлары	<ul style="list-style-type: none"> - ял вакытын оештыру өчен шартлар тудыру һәм район халкын мәдәният оешмалары хезмәтләре белән тәэмин итү; -районның мәдәният учреждениеләре хезмәтләреннән гражданнарның күбрәк файдалана алуын тәэмин итү; - өзлексез һөнәри белем бирү системасында муниципаль мәдәният учреждениеләре эшчәнлеген камилләштерү; -гражданнарның мәдәни тормышта катнашуга ижади ирегән һәм хокукларын тәэмин итү һәм район халкын ижади яктан тәрбияләү өчен шартлар тудыруда ярдем итү; -Саба районында яшәүче барлык халыкларның тулы хокуклы социаль һәм милли-мәдәни үсеше өчен шартлар тәэмин итү; -мәдәният учреждениеләре тарафыннан күрсәтелә торган муниципаль хезмәтләренң сыйфатын күтәрү.
3 Ярдемче программаның бурычлары	<ul style="list-style-type: none"> -районның муниципаль мәдәният учреждениеләре хезмәтләреннән гражданнарның күбрәк файдалана алуын тәэмин итү; -авыл мәдәният учреждениеләре белән консультатив-методик эш алып баруның нәтижәләлеген арттыру; -мәдәният учреждениеләре эшчәнлеген техник тәэмин итү, ижади чараларны, фестивальләрне, конкурсларны тәэмин итү һәм аларга хезмәт күрсәтү; -мәдәният учреждениеләрендә һөнәри кадрлар әзерләү системасын камилләштерү; -район мәдәният учреждениеләрендә сәләтле балаларның ижади потенциалын үстерү өчен шартлар тудыру; - кадрларның квалификациясен күтәрү системасын камилләштерү; -мәдәният учреждениеләрендә матди-техник базаны ныгыту; -мәдәният өлкәсендә күрсәтелә торган хезмәтләренң сыйфатын һәм төрлелегән күтәрү өчен шартлар тудыру; - мәдәният өлкәсен үстерүнең оештыру, икътисадый һәм хокукый механизмнарын камилләштерү; - үзешчән халык ижаты өлкәсендә конкурс нигезендә ижат проектларына бирелә торган ярдем механизмнарын үстерү; - жәмгыятьнең рухи кыйммәтләренең бербөтен системасы буларак, Саба

	районында яшәүче халыкларның мәдәниятен саклап калу өчен шартлар тудыру; -сәламәт яшәү рәвешенә, шулай ук традицион мәдәни, әхлакый һәм гаилә кыйммәтләренә йөз тоткан мәгълүмат өлешен арттыру өчен оештыру һәм башка шартлар тудыру.
3 нче ярдәмче программаны гамәлгә ашыру механизмы	3 Ярдемче программаны гамәлгә ашыру беркетелгән чаралар планы нигезендә гамәлгә ашырыла
3 Ярдемче программаны гамәлгә ашыру срогы	2024-2026 еллар
3 Ярдемче программаны финанслау күләмнәре	2024-2026 елларда Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы бюджеты акчалары исәбенән ярдемче программаны финанслауның гомуми күләме 365 147,000 мең сум тәшкил итәчәк, шул исәптән еллар буенча: 2024 ел - 126 804,200 мең сум; 2025 ел - 120 369,200 мең сум; 2026 ел - 117 973,600 мең сум. 3 Ярдемче программаны финанслау күләмнәре фаразлану характерына ия һәм Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Советының чираттагы финанс елына (чираттагы финанс елына һәм план чорына)Саба муниципаль районы бюджеты турындагы карары нигезендә төгәлләштереләчәк.
3 Ярдемче программаны гамәлгә ашыруның көтелә торган ахыргы нәтижеләре, аны гамәлгә ашыруның планлаштырылган нәтижелелеген бәяләү	-клуб формироваииеләрендә катнашучы халыкның чагыштырма авырлыгын 2020 елда Саба районы халкының гомуми санының 26,0 процентыннан 2025 елда 30,0 процентка кадәр арттыру; -район мәдәният учреждениеләренә матди-техник базасын ныгыту; -мәдәният учреждениеләрен эксплуатацияләүнең куркынычсызлыгын тәэмин итү; - күрсәтелә торган хезмәтләренә сыйфатыннан халыкның канәгатьлек дәрәжәсен күтәрү;

1. Программаны гамәлгә ашыру өлкәсенә характеристика, күрсәтелгән өлкәдәге төп проблемаларны тасвирлау һәм аның үсеш фаразы

Саба муниципаль районының «Саба үзәкләштерелгән авыл клуб системасы» муниципаль бюджет учреждениесе (Район мәдәният йорты) үз эченә 59 мәдәният учреждениесен (Авыл мәдәният йортлары, авыл клублары, район мәдәният йорты, күчмә клублар) ала. Аларның эшчәнлегенә гражданнарның мәдәни үсешенә ярдәм итә.

Районның муниципаль мәдәният учреждениесе соңгы елларда һәвәскәр ижат берләшмәләре, халык ижаты коллективлары, кызыксыну клублары, гаилә ижат коллективлары белән эшләүдә билгеле бер тәҗрибә тупладылар, мәдәният өлкәсендә халыкның төрле катламнарының төп ихтияжларын ачыкладылар.

Муниципаль мәдәният учреждениеләре эшенең нәтижелелегенә мөһим күрсәткеч булып хезмәт күрсәтүче кешеләр санының динамикасы тора.

675 клуб оешмасында 8393 кеше даими шөгыйльләнә. Ел саен клубларда 14055 мәдәни-массакүләм чара үткәрелә. һәвәскәр сәнгатьнең барлык жанрлары буенча традицион ижади

акциялар системалары барлыкка килгән. Төрле бэйрәмнәр, фестивальләр, смотрлар, конкурслар, тематик кичәләр, театральләштерелгән бэйрәмнәр үткәрелә.

Шул ук вакытта муниципаль мәдәният учреждениеләре эшчәнлегендә планлы чишелешне таләп итә торган кайбер проблемалар да бар.

Саба муниципаль районының заманча мәдәни тормышының мөһим өлеше- клуб учреждениеләре эшчәнлеге. Театр постановкалары, концерт программалары, тематик кичәләр булдыру һәм күрсәтү белән беррәтән, аларның төп эшчәнлегендә фестивальләр, конкурслар һәм сәнгати-ижади характердагы башка чаралар оештыру, халыкның сәхнә сәнгатенә ихтыяжларын булдыру һәм канәгатьләндерү мөһим.

Йөрешне арттыру, эшчәнлек күләмен арттыру, район клуб учреждениеләрендә тамашачылар аудиториясен жәлеп итү максатыннан яңа эш формалары эшләнә, үзешчән сәнгатьтә катнашучыларның сәнгать һәм ижат осталыгы камилләштерелә.

Саба муниципаль районында мәдәниятнең бүгенге үсеш дәрәжәсе күбесенчә нәфис ижади эшнең барлыкка килгән һәм нәтижәле эшли торган системасы, атап әйткәндә, мәдәният учреждениеләре челтәре, кадрлар әзерләү, эшчәнлекнең төрле рәвешләрэн камилләштерү белән тәмин ителә. Мәдәният учреждениеләрен заманча таләпләргә техник яктан тәмин итүнең туры килмәве, сәхнә костюмнарын, музыка коралларын яңартуга финанс чаралары житмәве, янғын куркынычсызлыгын тәмин итүгә акчалар булмау, учреждениеләрнең заманча компьютер техникасы белән тәмин ителешенә түбән булуы, яңа мәгълүмати технологияләргә ия квалификацияле кадрлар кытлыгы, мәдәният хезмәткәрләренең хезмәт мотивациясе дәрәжәсенәң житәрлек булмавы сакланып кала. Мәдәният учреждениеләренең матди-техник базасы искерде һәм сыйфатлы яңартуга мохтаж. Авыл мәдәният учреждениеләрендә югары һәм урта-махсус белемле белгечләр өлеше 90%тан артык.

Саба муниципаль районы халкы файдалана торган мәдәният хезмәтләре күләме елдан-ел арта барган саен күрсәтелә торган хезмәтләрнең сыйфаты арта бара.

Муниципаль хезмәт күрсәтүләрнең сыйфатын күтәрү - бюджет процессы реформасын гамәлгә ашыруның, Саба муниципаль районында бюджет чыгымнарының нәтижәлелеген арттыру программасының юнәлешләренең берсе.

Клуб учреждениеләре эшчәнлегендә булган проблемаларны хәл итү, куелган максатларга ирешү һәм тактик бурычларны хәл итү программа-максатчан методны кулланып, ягъни аерым, махсулаштырылган максатчан программаны гамәлгә ашыру юлы белән барырга тиеш, бу бюджет ресурсларыннан файдалануның нәтижәлелегенә зур дәрәжәсен һәм аларның күләмнәрен планлаштырылган нәтижәләргә ирешү белән яхшы бәйләнешне тәмин итәчәк.

2. 3 Ярдәмче программаны гамәлгә ашыруның төп максатлары һәм бурычлары, сроклары һәм этаплары

3 Ярдәмче программаның төп максаты - Саба муниципаль районы территориясендә бердәм мәдәни киңлекне саклап калу һәм үстерү. Әлеге максатка ирешү түбәндәге программа бурычларын хәл итүне күздә тотта.

3 Ярдәмче программаның максаты-мәдәният өлкәсендә сәясәтне тормышка ашыру чараларының комплекслы системасын камилләштерү, нәтижәле эшчәнлек һәм Саба муниципаль районы халкына ижади коллективлар һәм мәдәният учреждениеләре тарафыннан хезмәт күрсәтү өчен хокукый, икътисадый һәм оештыру шартларын үстерү һәм ныгыту.:

– ял вакытын оештыру өчен шартлар тудыру һәм район халкын мәдәният оешмалары хезмәтләре белән тәмин итү;

– районның мәдәният учреждениеләре хезмәтләреннән гражданнарның күбрәк файдалана алуын тәмин итү;

– өзлексез һөнәри белем бирү системасында муниципаль мәдәният учреждениеләре эшчәнлеген камилләштерү;

– гражданнарның мәдәни тормышта катнашуга ижади ирегән һәм хокукларын тәмин

итү һәм район халкын ижади яктан тәрбияләү өчен шартлар тудыруда ярдәм итү;

– Саба муниципаль районында яшәүче барлык халыкларның тулы хокуклы социаль һәм милли-мәдәни үсеше өчен шартлар тәэмин итү;

– мәдәният учреждениеләре күрсәтә торган муниципаль хезмәтләрнең сыйфатын күтәрү.

3 Ярдәмче программасы «2024-2026 елларга Татарстан Республикасы Саба муниципаль районында мәдәни-ял итү эшчәнлеген үстерү» мәдәният учреждениеләренең бурычларына ирешүгә юнәлдерелгән.

3 Ярдәмче программаның бурычлары түбәндәгеләр:

– мәдәният өлкәсе оешмаларының махсус жиһазларын модернизацияләүдә ярдәм күрсәтү, музыкаль инструментлар сатып алу, компьютер технологияләрен кертү, матди базаны ныгыту;

– районның муниципаль мәдәният учреждениеләре хезмәтләрәннән гражданнарның күбрәк файдалана алуын тәэмин итү;

– авыл мәдәният учреждениеләре белән консультатив-методик эш алып баруның нәтижәлелеген арттыру;

– мәдәният учреждениеләре эшчәнлеген техник яктан тәэмин итү, ижади чараларны, фестивальләрне, конкурсларны тәэмин итү һәм аларга хезмәт күрсәтү;

– мәдәният учреждениеләрендә һөнәри кадрлар эзерләү системасын камилләштерү;

– район мәдәният учреждениеләрендә сәләтле балаларның ижади потенциалын үстерү өчен шартлар тудыру;

– кадрларның квалификациясен күтәрү системасын камилләштерү;

– мәдәният учреждениеләрендә матди-техник базаны ныгыту;

– мәдәният өлкәсендә күрсәтелә торган хезмәтләрнең сыйфатын һәм төрлелеген арттыру өчен шартлар тудыру;

– мәдәният өлкәсен үстерүнең оештыру, икътисадый һәм хокукый механизмнарны камилләштерү;

– үзешчән халык ижаты өлкәсендә конкурс нигезендә ижат проектларына күрсәтелә торган ярдәм механизмнарны үстерү;

– жәмгыятьнең рухи кыйммәтләренең бербөтен системасы буларак Саба муниципаль районында яшәүче халыкларның мәдәниәтен саклап калу өчен шартлар тудыру;

– сәламәт яшәү рәвешенә, шулай ук традицион мәдәни, әхлакый һәм гайлә кыйммәтләренә йөз тоткан мәгълүмат өлешен арттыру өчен оештыру һәм башка шартлар тудыру.

3 Ярдәмче программаның төп чараларын гамәлгә ашыруның көтелә торган нәтижәлелеге индикаторлары исемлегә 1 таблицада китерелгән.

1 нче таблица

3 Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру нәтижәлелеге индикаторлары

1 Ярдәмче программа чаралары үтәлеше	2024	2025	2026
Район мәдәният учреждениеләрендә тамашачылар санын арттыру, мең кеше	750,1	751,1	752,1
Клуб формированиеләрендә катнашучы халыкның чагыштырма авырлыгын арттыру, процентлар	28%	29%	30%
Муниципаль мәдәният учреждениеләрендә йөреш саны, процентлар	2,6%	2,8%	3%

3.3 Ярдәмче программаны ресурслар белән тәмин итү

2024-2026 елларда Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы бюджеты акчалары исәбеннән ярдәмче программаны финанслауның гомуми күләме 365 147,000 мең сум тәшкил итәчәк, шул исәптән еллар буенча:

2024 ел - 126 804,200 мең сум;

2025 ел - 120 369,200 мең сум;

2026 ел - 117 973,600 мең сум.

3 Ярдәмче программаны финанслау күләмнәре фаразлану характерына ия һәм Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Советының чираттагы финанс елына (чираттагы финанс елына һәм план чорына)Саба муниципаль районы бюджеты турындагы карары нигезендә төгәлләштереләчәк.

4.3 Ярдәмче программа чаралары

Әлеге 3 Ярдәмче программа кысаларында 1 нче кушымта нигезендә түбәндәге чаралар системасы гамәлгә ашырылачак:

– муниципаль мәдәният учреждениеләрен мәдәни хезмәтләр күрсәтүнең сыйфатын арттыру максатларында заманча тавыш, яктылык, видеопроекция, компьютер жиһазлары, сәхнә костюмнары белән тәмин итү;

– балалар һәм яшьләр өчен район фестивальләрен, конкурсларын, иҗат акцияләрен уздыру;

– район, республика, бөтенроссия фестивальләрендә, конкурсларда катнашу өчен үзешчән халык иҗаты коллективларына ярдәм күрсәтү;

– мәдәният учреждениеләре кадрларының квалификациясен күтәрү программасын гамәлгә ашыру;

– муниципаль мәдәният учреждениеләре арасында ел саен иҗади проектлар конкурсларын үткөрү;

5.3 Ярдәмче программаны гамәлгә ашыруның көтелә торган нәтижеләре

3 Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру мәдәният өлкәсенә районның социаль һәм икътисадый үсешендә реаль ресурсларның берсе булырга мөмкинлек бирәчәк. Мәдәният өлкәсен модернизацияләү мәдәният учреждениеләре эшчәнлегенең нәтижелелеген күтәрүгә, күрсәтелә торган хезмәтләрнең сыйфатын яхшыртуга китерәчәк. Заманча технологияләрне куллану халыкның мәдәни кыйммәтләрдән һәм хезмәт күрсәтүләрдән файдалану мөмкинлеген арттырачак.

Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру нәтижеләре түбәндәгеләр булачак:

– түләүле чараларда мәдәният учреждениеләрендә тамашачылар санын 2020 елда 196,8 кешедән 2025 елда 214,3 мең кешегә кадәр арттыру;

– клуб формированиеләрендә катнашучы халыкның чагыштырма авырлыгын Саба муниципаль районы халкының гомуми санының 2020 елда 26,0 процентыннан 2025 елда 30,0 процентка кадәр арттыру;

– 2020 елда муниципаль мәдәният учреждениеләрендә тамашачылар санын 748,1 мең кешедән 2025 елда 752,1 мең кешегә кадәр арттыру;

– район мәдәният учреждениеләренең матди-техник базасын ныгыту;

– мәдәният учреждениеләрен заманча таләпләргә туры китереп жиһазлау;

– мәдәният учреждениеләрен эксплуатацияләүнең куркынычсызлыгын тәмин итү;

– -халыкның күрсәтелә торган хезмәтләрнең сыйфатыннан канәгать булу дәрәжәсен күтәрү. 3 Ярдәмче программаны гамәлгә ашырганда түбәндәге финанс куркынычлары барлыкка килергә мөмкин:

– программа чараларын гамәлгә ашыруга бер ел кысаларында бюджет акчаларын тулысынча бүлеп бирелмичә, шуның нәтижәсендә чаралар башкаруның планлаштырылган күләмнәре үзгәрергә мөмкин;

– өстенлекле проектларда һәм чараларда акчалар концентрациясенә бәйлә аерым программа чараларына чыгымнарның артуына (кыскаруына) бәйлә рәвештә финанслау күләмнәре төгәлләштерелә, бу 3 Ярдәмче программага үзгәрешләр кертүне таләп итә;

– программа чаралары кысаларында сатып алу каралган товарларның һәм хезмәт күрсәтүләрнең аерым төрләрә бәяләр арту белән бәйлә, бу аерым программа чараларына чыгымнарны арттыруга китерәчәк.

«2024-2026 елларга Татарстан
 Республикасы Саба муниципаль
 районының мәдәни - ял итү
 эшчәнлеген үстерү» ярдәмче
 программасына 1 номерлы кушымта

«2024-2026 елларга Татарстан Республикасы Саба муниципаль районының мәдәни - ял итү эшчәнлеген үстерү» 3 ярдәмче программасының төп чаралары

№	Исеме	Жаваплы башкаручылар	Үтәү сроклары	Еллар буенча финанслау күләме, мең сум.		
				2024	2025	2026
Төп чара: Клуб учреждениеләрен үстерү.						
1. Халык ижатын һәм үзешчән сәнгатьне үстерү						
1.1.	Район халык коллективларының гастроль эшчәнлегенә ярдәм итү	Саба муниципаль районының «Саба ҮАКС» МБУ (Район мәдәният йорты)	2024-2026еллар			
1.2.	Республика киңәшмәләрендә, семинарларда, мастер-классларда, кадрларның квалификациясен күтәрү һәм яңадан әзерләү курсларында катнашу	Саба муниципаль районының «Саба ҮАКС» МБУ (Район мәдәният йорты)	2024-2026еллар			
2. Мәдәният учреждениеләренең матди-техник базасын ныгыту						
2.1.	Район мәдәният учреждениеләрен музыка кораллары, акустик аппаратура, техник чаралар, сәхнә костюмнары һәм башкалар белән тәэмин итү.	Саба муниципаль районының «Саба ҮАКС» МБУ (Район мәдәният йорты)	2024-2026еллар			

2.2.	Мәдәният учреждениеләрен компьютерлар белән тәэмин итү, электрон почта эшен системалаштыру, челтәр технологияләрен үстерү буенча эшне дәвам итү	Саба муниципаль районының «Саба ҮАКС» МБУ (Район мәдәният йорты)	2024-2026еллар			
2.3.	Мәдәният һәм сәнгать учреждениеләрен көзге-кышкы шартларда эшләүгә әзерләү	Саба муниципаль районының «Саба ҮАКС» МБУ (Район мәдәният йорты)	2024-2026еллар			
2.4.	Район мәдәният учреждениеләрен янгынга каршы беренчел саклану чаралары (янгын сүндерү жайланмалары, янгын сүндерү щитлары өчен инвентарь) белән тәэмин итү	Саба муниципаль районының «Саба ҮАКС» МБУ (Район мәдәният йорты)	2024-2026еллар			
2.5.	Районның мәдәни-ял итү учреждениеләре өчен жиһазлар, яктылык-тавыш аппаратурасы сатып алу	Саба муниципаль районының «Саба ҮАКС» МБУ (Район мәдәният йорты)	2024-2026еллар			
3. Халыкка хезмәт күрсәтү өлкәсен үстерү						
3.1.	Халыкның мәдәни-ял итү эшчәнлегенә хезмәт күрсәтү өлкәсендә район мәдәният йортын, авыл мәдәният йортларын, авыл клубларын тәэмин итү	Саба муниципаль районының «Саба ҮАКС» МБУ (Район мәдәният йорты)	2024-2026еллар			
	Барлығы:			126 804,200	120 369,200	117 973,600
	БАРЛЫГЫ:			365 147,000		

«2024-2026 елларга Татарстан Республикасы Саба муниципаль районының мәдәният өлкәсендә чаралар үткәру» 4 нче ярдәмче программа

4 Ярдемче программа паспорты

4 Ярдемче программа исеме	«2024-2026 елларга Татарстан Республикасы Саба муниципаль районының мәдәният өлкәсендә чаралар үткәру» ярдемче программасы (алга таба - 4 ярдемче программасы)
4 Ярдемче программаның төп эшләучеләре	Татарстан Республикасы Саба муниципаль районының “Саба үзәкләштерелгән авыл клуб системасы” МБУ (Район мәдәният йорты)
4 нче ярдемче программаның максаты:	-мәдәният өлкәсендә чаралар оештыру һәм үткәру
4 Ярдемче программаның бурычлары	-профессиональ коллективлар, башкаручылар һәм авторлар катнашында спектакльләр, концертлар, башка театр-тамаша һәм күргәзмә чаралары үткәру ; -төрле консультациялар эшен оештыру, тематик кичеләр, телдән журналлар, ижади очрашулар циклы, мәгърифәтчелек эшчәнлегенә башка формаларын үткәру; -төбәк һәм жирле горейф-гадәтләргә туры китереп, массакуләм театральләштерелгән бәйрәмнәр һәм тамашалар, халык күңел ачулары, йолалар һәм ритуаллар үткәру; -халыкның төрле төркемнәренә ялын оештыру, шул исәптән ял һәм бию кичләре, дискотекалар, яшьләр баллары, карнаваллар, балалар иртәнгә бәйрәмнәре, уен һәм башка мәдәни-күңел ачу программалары уздыру; -китапханәләрнең һәм музейларның мәдәни-агарту эшчәнлеген үстерү; - китапханәгә кулланучыларның киң даирәсен жәлеп итү максатында чаралар, конкурслар оештыру һәм үткәру; - истәлекле даталарга, вакыйгаларга карата китапханә чараларын оештыру һәм үткәру; - район әһәмиятендәге чараларны оештыру һәм уздыру; -Саба муниципаль районы мәдәният өлкәсен төбәкара, бөтенроссия һәм халыкара чараларда тәкъдим итү; - Саба муниципаль районы территориясендә мәдәниятне үстерү өчен стимуллар булдыру;
4 нче ярдемче программаны гамәлгә ашыру механизмы	4 Ярдемче программаны гамәлгә ашыру беркетелгән чаралар планы нигезендә гамәлгә ашырыла
4 Ярдемче программаны гамәлгә ашыру срогы	2024-2026 еллар
4 Ярдемче программаны	2024-2026 елларда Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы бюджеты акчалары исәбеннән Татарстан Республикасы ярдемче

финанслау күлэмнәре	<p>программасын финанслауның гомуми күләме 15 810,000 мең сум тәшкил итәчәк, шул исәптән еллар буенча:</p> <p>2024 ел - 5 270,000 мең сум; 2025 ел - 5 270,000 мең сум; 2026 ел - 5 270,000 мең сум.</p> <p>4 Ярдәмче программаны финанслау күлэмнәре фаразлану характерына ия һәм Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Советының чираттагы финанс елына (чираттагы финанс елына һәм план чорына)Саба муниципаль районы бюджеты турындагы карары нигезендә төгәлләштереләчәк.</p>
4 Ярдәмче программаны гамәлгә ашыруның көтелә торган ахыргы нәтижеләре, аны гамәлгә ашыруның планлаштырылган нәтижелелеген бәяләү	<p>-мәдәният учреждениеләрендә түләүле чараларда тамашачылар санын 2019 елда 196,8мең кешедән 2025 елда 243,3 мең кешегә кадәр арттыру; -мәдәният өлкәсендә төрле дәрәжәдәге чаралар санын 2019 елда 62 дән 2025 елда 75 кә кадәр арттыру; -китапханәләргә, музейларга йөрүнең артуы.</p>

1. 4 нче ярдәмче программаны гамәлгә ашыру өлкәсе характеристикасы, күрсәтелгән өлкәдәге төп проблемаларны тасвирлау һәм аның үсеш фаразы

Бүгенге көндә авыл жирлегендә һәм район үзегендә мәдәни - ял итү учреждениеләре сәламәт яшәү рәвешен пропагандалау, балаларның, үсмерләрнең, яшьләрнең һәм өлкәннәрнең эхлаклылыгын тәрбияләү, кулланучыларның барлык катламнары арасында китап һәм укуны алга жиберү, шулай ук халыкның барлык категорияләренә тулы ялын оештыру үзәге булып тора.

Алар хезмәт ияләренә һәм балаларның бәйрәмнәрен һәм йолаларын, ритуалларын, халык бәйрәмнәрен, чараларын, халык һәм һөнәри бәйрәмнәрен, жәйге һәм кышкы ялын вақытында һәм сыйфатлы итеп әзерләүгә һәм уздыруга зур әһәмият бирәләр. Кыш көне бәйрәмнең үзәге булып Район мәдәният йорты, үзәк мәйдан тора. Бәйрәмдә районның барлык хезмәт коллективлары, үзешчән сәнгатьтә катнашучылар, укучылар катнаша. Район китапханәләрендә истәлекле даталарга, вакыйгаларга багышланган, тематик, туган якны өйрәнү, танып белү чаралары уздырыла.

Районда мәдәни хезмәт күрсәтү 92 мәдәни-ял итү учреждениесе белән тәэмин ителә, шул исәптән:

«Саба үзәкләштерелгән авыл клубы системасы» МБУ - Район мәдәният йорты, 24 авыл мәдәният йорты, 31 авыл клубы, 3 автоклуб;

«Саба үзәкләштерелгән китапханәләр системасы» МБУ - Әббар Кәримуллин исемендәге район китапханәсе, Район балалар китапханәсе һәм 27 авыл китапханәсе;

«Саба үзәкләштерелгән туган якны өйрәнү музейе» МБУ - Район туган якны өйрәнү музейе, филиал (Саба урман хужалыгы тарихы музейе).

2019 елда 13584 мәдәни-ял чарасы үткәрелде, шул исәптән балалар һәм яшүсмерләр өчен - 5095. Түләүле нигездә- 4140 , шул исәптән балалар өчен - 229 чара үткәрелгән.

Мәдәният хезмәткәрләре, заман белән бергә атлап, халыкка мәдәни хезмәт күрсәтүнең төрле ысулларын кулланалар. Оештыру эшләрендә һәм төрле чаралар үткәрүдә аларга район мәдәният йорты, А.Кәримуллин исемендәге район китапханәсе методистлары ярдәм итә.

Массакуләм бэйрэмнәр, йола тематикасы чаралары гомумкешелек идеяләрен, үз-үзенне тоту нормаларын, социаль хисләрен, сэнгати зэвыкны һәм эстетик күзаллауларны формалаштыруга сизелерлек йогынты ясьи.

Район мәдэният йортында, авыл мәдэният йортларында, клубларда чаралар уздырыла: Яңа ел бал-маскарады, Иске Яңа ел, Гашыйклар көне, Ватанны яклау көне, “Кабак бэйрәме”, “Нәүрүз”, Өлкәннәр йортында һәм тернәкләндерү үзәгендә концертлар, хезмәт көненә багышлап “Күңелләрдә яз, йөрәкләрдә наз”, Ветераннарны хөрмәтләү көне, Сабантуй милли бэйрәме, Яшьләр көне һ.б.

Шулай ук конкурслар үткәрелде: “Ачык булса тарих капкалары – үткәннәргә кайтыр юллар бар”, “Гармуннарга кушылып жырылык әле”, “Сихри моңнар”, “Татар егете”, “Нәүрүз гүзәле”, “Созвездие-Йолдызлык”, “Йолдызларга омтылам”, “Ягымлы яз”, “Идел йорт”, “Без Тукай варислары” һ.б.

Китапханәләрдә 1 июньгә - Балаларны яклау көненә рәсем конкурслары, Г.Тукайның туган көненә, Жинү көненә конкурслар уздырыла, ел йомгаклары буенча “Елның иң актив укучысы”, “Иң күп китап укучы гаилә” һәм башка конкурслар, Яңа елга викториналар, конкурслар үткәрелә.

Бүген дөнъяның һәр почмагында иң танылган “Сабантуй” милли бэйрәме колориты, татар халкының көнкүреше һәм горел-гадәтләре белән һәркем таныш. Бэйрәм гадәттәгечә июнь аенда уза.

Татарстан Республикасы көне 30 августта һәм гадәттәгечә - киң колач һәм шатлык белән билгеләп үтелә. Бэйрәм салют белән тәмамлана.

Сэнгатъ юнәлешендәге клуб формироваииеләренә ижади эше концертлар һәм спектакльләр белән чыгышлар оештыру, конкурсларда һәм башка ижади чараларда катнашу чараларын күздә тотта. Ел саен мәдэният йортларының ижат коллективлары үзләренә ижат сезоннарын тәмамлап, үзләренә отчет яки юбилей концертларын тамашачылар хөкеменә тәкъдим итәләр.

1 июнь -Халыкара балаларны яклау көненә багышланган чаралар май ахырында башлана. Саба муниципаль районының үзәк мәйданы берничә сэгәткә балачак дөнъясына әверелә. Яшьләр өчен клуб учреждениеләрендә күңелле бэйрәм тамашалары уздырыла.

Районда гадәттәгечә Халыкара Өлкәннәр көненә һәм Халыкара инвалидлар көненә багышланган бэйрәм чаралары, сезонлы авыл хужалыгы ярминкәләре, Авыл хужалыгы хезмәткәрләре көне һәм башкалар уздырыла. һәр чара ел саен үткәрелсә дә, һәр тапкыр - сәхнә чишелешенә яңа идеясе, чара барышын кызыклы кую, оригиналь бизәләш.

Шул ук вакытта профессиональ һәм ижат коллективларын үстерү, мәдәни эшчәнлеккә ижади яшьләренә жәлеп итү өчен стимуллар булдыру максатында, адреслы ярдәмнең комплекслы системасын формалаштырырга кирәк, ул түбәндәгеләрне үз эченә ала:

фестивальләр, конкурслар, күргәзмәләр үткәрү проектларына ярдәм итү юлы белән һөнәри сэнгатъне пропагандалау, ижади коллективларны һәм башкаручыларны сэнгатъ ягыннан камилләштерү, шулай ук коллективларның төбәк, бөтенроссия, фестивальләр, конкурсларда катнашуы өчен шартлар тудыру;

үзешчән сэнгатъ ижаты фестивальләрен, шотрларын, конкурсларын үткәрү һәм төрле дәрәжәдәге чараларда катнашуны оештыру;

конкурслар, күргәзмәләр, фестивальләр һ.б. оештыру аша яшь сәләтләренә ачыклау, сәләтле балаларга ярдәм күрсәтү, бөтенроссия һәм халыкара конкурсларда һәм фестивальләрдә катнашу мөмкинлегә бирү юлы белән ижади ресурсларны даими яңарту.

Халык ижатына ярдәм итүнең комплекслы системасын формалаштырмыйча, әлегә ярдәмче программада каралган яшь сәләтләренә ачыкламыйча мәдәни хезмәт күрсәтү сыйфатын киметү, халыкның ижади коллективларда катнашуы белән кызыксынуын югалту, мәдэният өлкәсендә белем алуға ихтыяж кимү һәм, нәтижә буларак, тармакның кадрлар потенциалын югалту куркынычы туа.

2. 4 Ярдәмче программаны гамәлгә ашыруның төп максатлары һәм бурычлары, сроклары һәм этаплары

4 Ярдәмче программаның төп максаты-- Саба муниципаль районы территориясендә мәдәният өлкәсендә чаралар оештыру һәм уздыру.

Әлеге максатка ирешү түбәндәге бурычларны хәл итүне күз алдында тоту:

- спектакльләр, концертлар, башка театр-тамаша һәм күргәзмә чараларын, шул исәптән профессиональ коллективлар, башкаручылар һәм авторлар катнашында үткәру;
- төрле консультацияләр эшен оештыру, тематик кичәләр, телдән журналлар, ижади очрашулар цикллари, агарту эшчәнлегенең башка рәвешләрен үткәру;
- күпсанлы театральләштерелгән бәйрәмнәр һәм тамашалар, халык күңел ачулары, төбәк һәм жирле горейф-гадәтләр нигезендә йолалар һәм ритуаллар үткәру;
- халыкның төрле төркемнәренең ялын оештыру, шул исәптән ял һәм бую кичләре, дискотекалар, яшьләр баллары, карнаваллар, балалар иртәнге бәйрәмнәре, уен һәм башка мәдәни-күңел ачу программалары уздыру;
- китапханәләрнең һәм музейларның мәдәни-агарту эшчәнлеген үстерү;
- халыкның барлык катламнары арасында укуны популярлаштыру, кулланучыларны жәлеп итү максатында викториналар, конкурслар, китапханә чаралары үткәру;
- истәлекле даталарны, вакыйгаларны яктырту, туган якны өйрәнү материалларын өйрәнү максатында танып-белү китапханә чараларын үткәру;
- район әһәмиятендәге чараларны оештыру һәм үткәру, Саба муниципаль районының мәдәният өлкәсен төбәкара, бөтенроссия һәм халыкара чараларда тәкъдим итү;
- Саба муниципаль районы территориясендә мәдәниятне үстерү өчен стимуллар булдыру.

4 Ярдәмче программаның төп чараларын гамәлгә ашыруның көтелә торган нәтижәләгә индикаторлары исемлегә 1 таблицада китерелгән.

1 нче таблица

4 Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру нәтижәләгә индикаторлары

1 Ярдәмче программа чаралары үтәлеше	2024	2025	2026
Түләүле чараларда катнашучы халыкның чагыштырма авырлыгын арттыру, процентлар	26%	27%	28%
-мәдәният өлкәсендә төрле дәрәжәдәге чаралар санын арттыру	70	72	75
-йөрешне арттыру	24%	25%	26%
- музейларга йөрүне арттыру	25%	26%	27%

3. 4 нче ярдәмче программаны ресурслар белән тәэмин итү

2024-2026 елларда Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы бюджеты акчалары исәбеннән Татарстан Республикасы ярдәмче программасын финанслауның гомуми күләме 15 810,000 мең сум тәшкил итәчәк, шул исәптән еллар буенча:

2024 ел - 5 270,000 мең сум;

2025 ел - 5 270,000 мең сум;

2026 ел - 5 270,000 мең сум.

4 Ярдәмче программаны финанслау күләмнәре фаразлану характерына ия һәм Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Советының чираттагы финанс елына (чираттагы финанс елына һәм план чорына)Саба муниципаль районы бюджеты турындагы карары нигезендә төгәлләштереләчәк.

4. 4 Ярдәмче программа чаралары

Әлеге 4 Ярдәмче программа кысаларында 1 нче кушымта нигезендә түбәндәге чаралар системасы гамәлгә ашырылачак:

- музейда район конкурслары, чаралар үткәрү;
- китаплар укуны популярлаштыру, район халкы арасында фондлар ачу максатыннан китапханәләрдә район конкурслары, чаралар үткәрү;
- клуб учреждениеләрендә чаралар оештыру һәм үткәрү, шул исәптән балалар һәм яшьләр өчен район конкурслары уздыру.

5. 4 Ярдәмче программаның социаль-иқтисады нәтижәләгән бәйләү

4 ярдәмче программасы үзешчән сәнгать ижатын саклап калырга һәм алга таба үстерүне тәмин итәргә, халыкны мәдәният учреждениеләренә күбрәк жәлеп итү өчен шартлар тудырырга, традицион халык культурасын, милли горөф-гадәтләренә, йолаларны саклап калырга ярдәм итәчәк.

4 Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру нәтижәләре түбәндәгеләр булачак:

- 2019 елда 120,1 мең кешедән 2025 елда 241,3 мең кешегә кадәр түләүле чараларда мәдәният учреждениеләрендә тамашачылар санын арттыру;

- мәдәният өлкәсендә төрле дәрәжәдәге чаралар санын 2019 елда 62 дән 2025 елда 75 кә кадәр арттыру.

- халыкның барлык катламнары арасында укуны популярлаштыру, кулланучыларны жәлеп итү максатында викториналар, конкурслар, китапханә чаралары үткәрү;

- истәлекле даталарны, вакыйгаларны яктырту, туган якны өйрәнү материалларын өйрәнү максатында танып белү чараларын үткәрү;

4 Ярдәмче программаны гамәлгә ашырганда түбәндәге финанс куркынычлары туарга мөмкин:

– программа чараларын гамәлгә ашыруга бер ел кысаларында бюджет акчаларын тулысынча бүлеп бирелмичә, шуның нәтижәсендә чаралар башкаруның планлаштырылган күләмнәре үзгәрергә мөмкин;

– өстенлекле проектларда һәм чараларда акчалар концентрациясенә бәйлә аерым программа чараларына чыгымнарның артуына (кыскаруына) бәйлә рәвештә финанслау күләмнәре төгәлләштерелә, бу 4 Ярдәмче программага үзгәрешләр кертүне таләп итә;

– программа чаралары кысаларында сатып алу каралган товарларның һәм хезмәт күрсәтүләренә аерым төрләренә бәйләр арту белән бәйлә, бу аерым программа чараларына чыгымнарны арттыруга китерәчәк.

**«2024-2026 елларга Татарстан Республикасы Саба муниципаль районының мәдәният өлкәсендә чаралар үткәру»
4 ярдәмче программасының төп чаралары**

№	Исеме	Жаваплы башкаручылар	Үтәү сроклары	Еллар буенча финанслау күләме, мең сум.		
				2024	2025	2026
1. Төп чара: Мәдәният өлкәсендә башка чаралар үткәру						
1.1.	<p>Район бәйрәмнәрен, конкурсларын оештыру һәм үткәру:</p> <ul style="list-style-type: none"> – “Мөселман егете”, Гүзәл туташ; – «Уйныйбыз да, жырлыйбыз да, гармун кулларыбызда» Саба муниципаль районы Башлыгы призына татар халык музыкасын, 80-90 еллар жырларын башкаручылар конкурсы; – “Уйнагыз гармуннар” район конкурсы; – “Сихри моңнар” курайчылар, тальянчылар, гитарачылар конкурсы; – «Кабак 2020-2025» конкурсы; – шагыйрь Г.Тукайның туган көненә багышланган китап укучылар конкурсы; – “Нәүрүз” бәйрәме, “Сабантуй”, “Яңа ел”; – Өлкәннәр көненә, 1941-1945 елларда Бөек Ватан сугышында Жинү көненә, Мәдәният хезмәткәрләре көненә, Әниләр көненә, инвалидлар декадасына багышланган чаралар; – тематик кичәләр, концертлар, театральләштерелгән тамашалар, ял кичәләре һәм башкалар. <p>“Созвездие-Йолдызлык”, “Живой родник”, “Дулкыннар”, “Жырлы моңлы балачак”, “Если бы.....!”, “Сандугач керде күңелгә”, “Ватан”, “Балкыш-Сияние”, “Эхо веков в истории семьи – Тарихта без эзлебез”, “Уйнагыз гармуннар – Играй гармонь”, “Идел-йорт”, Исмәгыйль Мусин исемендәге кубызчылар, курайчылар, сорнаистлар</p>	Саба муниципаль районының «Саба ҮАКС» МБУ (Район мәдәният йорты)	2024-2026 еллар	5270,000	5270,000	5270,000

	конкурсы , "Иделкәем" балалар-яшүсмерләр һәвәскәр театр һәм курчак коллективлары конкурсы һәм башкалар.					
1.2.	Музей чараларын үткәрү: -«Туган ягыбыз»; "Яшәү хакына барды солдат"; - "Саба районының мәдәни мирасы"; «Безнең төбәкнең тарихы турында кайгыртып» “Саба районы һәйкәлләре” - тематик кичәләр, районның күренекле кешеләре белән очрашулар	«Саба ҮТӨМ» МБУ	2024- 2026еллар			
1.3.	Китап һәм укуны алга жибәрү, аларга ярдәм итү буенча китапханә чаралары, район конкурслары үткәрү: «Елның иң актив укучысы»; «Иң күп укый торган гаилә»; - "Гаилә белән китапханәгә" проекты; - 1 июнь - Балаларны яклау көне; -«Г.Тукайның туган көненә багышланган шигырь уку конкурсы»; -«Әдәби марафон» -“Әдәби манзара” -“Әдәби кунакханә” -«Жәйге китапханә» проекты -«Әдәби алан» проекты -«Ямьле Саба» проекты - “Туган телләр һәм халыклар бердәмлегенә елы” - "Иң яхшы китапханә”; -«Елны яктыртуда иң актив китапханә» һ.б. «Елның иң яхшы китапханәчесе» һөнәри осталык район конкурсын үткәрү.	«Саба ҮКС» МБУ	2024- 2026еллар			
	Барлыгы:			5270,000	5270,000	5270,000
	БАРЛЫГЫ:			15 810,000		

**"2024-2026 елларга Татарстан Республикасы Саба муниципаль районында архив эшен үстерү"
5 нче ярдәмче программасы**

5 Ярдемче программа паспорты

5 Ярдемче программа исеме	"2024-2026 елларга Татарстан Республикасы Саба муниципаль районында архив эшен үстерү" (алга таба - 5 Ярдемче программа)
5 Ярдемче программаның Дәүләт заказчысы	Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Башкарма комитеты
5 нче ярдемче программаны төп эшләүче	Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Башкарма комитетының Архив бүлеге
5 нче ярдемче программаның максаты:	Гражданнар, жәмгыять һәм дәүләт мәнфәгатьләрендә архив эше белән идарә итү
5 Ярдемче программаның бурычы	Архив фонды документларын һәм башка архив документларын саклауны, исәпкә алуны, туплауны һәм алардан файдалануны тәмин итү
5 нче ярдемче программаны гамәлгә ашыру вакыты һәм этаплары	2024 - 2026 еллар
Елларга һәм чыганаclarга бүлеп, 5 нче ярдемче программаны финанслау күләме	2024-2026 елларга ярдемче программаны финанслауның гомуми күләме Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы бюджеты хисабына 3 268,461 мең сум тәшкит итә, шул исәптән еллар буенча: 2024 ел - 1 057,889 мең сум; 2025 ел - 1 089,174 мең сум; 2026 ел - 1 121,398 мең сум. 5 Ярдемче программаны финанслау күләмнәре фаразлану характерына ия һәм Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Советының чираттагы финанс елына (чираттагы финанс елына һәм план чорына)Саба муниципаль районы бюджеты турындагы карары нигезендә төгәлләштереләчәк.
5 Ярдемче программаның максатларын һәм бурычларын гамәлгә ашыруның көтелгән соңгы нәтижеләре (нәтижеләрне бәяләү	5 Ярдемче программа чараларын гамәлгә ашыру 2026 елга түбәндәге күрсәткечләргә ирешергә мөмкинлек бирәчәк: архив бүлеге биналарының архив документларын даими саклауны тәмин итә торган норматив шартларга туры килү дәрәжәсе 88,9 процентка кадәр артачак; архивлар тарафыннан билгеләнгән срокларда башкарылган мөрәжәгәтләрнең бер ел эчендә кергән мөрәжәгәтләрнең гомуми

индикаторларының еллар буенча (бүленеше) һәм аның бюджет нәтижәләгә күрсәткечләре	күләмдә 98,3 процентка кадәр өлеше артачак
---	--

1. 5 Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру өлкәсенә характеристика, күрсәтелгән өлкәдәге төп проблемаларны тасвирлау һәм аның үсеш фаразы

Архивларда саклана торган документларның сакланышын тәмин итү өчен архив бинасында һәм бүлмәләрендә норматив режимнарны саклау өчен норматив шартлар, шул исәптән оптималь (норматив) режимнар булдыру кирәк. Норматив режимнар - янгынга каршы, каравыл, температура-дымлылык, яктылык, санитария-гигиена.

Архивлар янғын куркынычы аеруча зур булган объектлар рәтенә керә, чөнки аларда документларны ягулык чыганаclarында саклайлар.

Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Башкарма комитетының архив бүлегендә 1929 елдан 2010 елга кадәр 13 меңнән артык эш саклана. Архивларда саклана торган документлар гаять зур социаль әһәмияткә ия, чөнки ул социаль-хокукый характердагы мәгълүматны үз эченә ала. Норматив саклау режимнарын үтәмәү нәтижәсендә архив документларын югалту республика гражданнын аларның хезмәт стажы, бүләкләү, тернәкләндерү һәм башкалар турында кирәкле мәгълүмат алу мөмкинлегеннән мәхрүм итәргә мөмкин.

Архивларның куркынычсызлыгын, документларны саклауның норматив режимнарын тәмин итүнең мөһимлеген аңлап, Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Башкарма комитетының архив бүлеге бу юнәлештә максатчан эш алып бара.

Әмма, күрелә торган чараларга карамастан, архив документлары хәзерге вакытта аларның сакланышын тулысынча тәмин итми торган шартларда тора.

Россия Федерациясе Гадәттән тыш хәлләр министрлыгының Татарстан Республикасы буенча дәүләт янғын күзәтчеләге идарәсе күрсәтмәләре буенча, алга таба янғын һәм сак куркынычсызлыгын ныгыту таләп ителә. Иң кискен проблемаларның берсе-температура-дымлылык режимын үтәү. "Кәгазь чыганаclarдагы документлар" ОСТ нигезендә аның 17 - 19 °С температурасы һәм чагыштырмача дымлылыгы 50 - 55 процентта нормалары үтәлми Дәүләт саклау кагыйдәләре. Техник таләпләр" документларның искерү процессларын тизләтә. Әлеге режимны үтәүне тәмин итүче кондиционирлау системасы кирәк.

Сакланышны тәмин итү чаралары системасында документларны саклау мөмкинлеген бирә торган документларның иминият күчәрмәләре аерым урын алып тора. Моннан тыш, бер үк вакытта булдырыла торган позитив пленкада файдалану фонды аеруча кыйммәтле документларның төп нөсхәләрен кулланудан алуны тәмин итә диярлек. Архивларда документларны цифрлаштыру торган саен күбрәк тарала бара, бу документларны яңадан торгызу һәм мәгълүматны чын кешеләргә мөрәжәгать итмичә файдалануның яңа мөмкинлекләрен һәм киң перспективаларын бирә. Бу эшне активлаштыру өчен архивларга тиешле техника сатып алырга кирәк.

2. 5 Ярдәмче программаны гамәлгә ашыруның төп максатлары һәм бурычлары, сроклары һәм этаплары

5 Ярдәмче программаның максаты - гражданныр, жәмгыять һәм дәүләт мәнфәгатьләрендә архив эше белән идарә итү. Әлеге максатны гамәлгә ашыру Архив фонды документларын һәм башка архив документларын саклауны, исәпкә алуны, туплауны һәм файдалануны тәмин итү бурычын хәл итүне күздә тота.

5 Ярдәмче программа бурычлары: архив фонды документларын һәм башка архив документларын саклауны, исәпкә алуны, туплауны һәм алардан файдалануны тәмин итү

3. 5 Ярдәмче программаны ресурслар белән тәмин итү

2024-2026 елларга ярдәмче программаны финанслауның гомуми күләме Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы бюджеты хисабына 3 268,461 мең сум тәшкил итә, шул исәптән еллар буенча:

2024 ел - 1 057,889 мең сум;

2025 ел - 1 089,174 мең сум;

2026 ел - 1 121,398 мең сум.

5 Ярдәмче программаны финанслау күләмнәре фаразлану характерына ия һәм Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Советының чираттагы финанс елына (чираттагы финанс елына һәм план чорына) Саба муниципаль районы бюджеты турындагы карары нигезендә төгәлләштереләчәк.

4. 5 Ярдәмче программа чаралары

5 Ярдәмче программаның төп чаралары 1 нче кушымтада күрсәтелгән.

5. 5 Ярдәмче программаның социаль-икътисадый нәтижәләгән бәяләү

Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Башкарма комитетының архив бүлегендә саклана торган Архив фонды документлары гражданның, жәмгыятьнең һәм дәүләтнең 1929 елдан алып 2010 елга кадәр матди һәм рухи тормышын чагылдыра. Аларда аны торгызуның һәм үстерүнең хокукый һәм оештыру нигезләре чагылыш тапкан, республиканың дәүләт үсешен тәмин итү, барлык дәүләт структураларының нәтижәле эшләве өчен кирәкле белешмәләр бар.

5 Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру дәүләт милке булган әлеге документларның юкка чыгу куркынычын киметергә, тарихи-документаль мираска һәм районның мәгълүмати потенциалына зыянны булдырмый калырга мөмкинлек бирәчәк, дәүләт институтлары, мәдәниятләре, фәне эшчәнлегенә, гражданның мәгълүмат алуга һәм алардан файдалануға конституциячел хокукларын тәмин итү өчен моннан килеп чыга торган барлык тискәре нәтижәләре белән, шул исәптән аларның социаль ярдәменә бәйлә мөһимләренә хәл итү өчен кирәкле. Архив бүлекләре хезмәткәрләренә һәм архив документларыннан файдаланучыларның хезмәт иминлеген күтәрүне һәм хезмәт шартларын яхшыртуны 5 Ярдәмче программаның социаль нәтижәләре итеп кертәргә кирәк.

Янгыннар барлыкка килү нәтижәсендә мөһимләргән юкка чыгуыннан матди югалтуларны минимальләштерү 5 Ярдәмче программаны гамәлгә ашыруның иң мөһим икътисадый нәтижәсе булырга тиеш. Янгын, шулай ук архив бүлекләре биналарының һәм милкенең саклау куркынычсызлыгы дәрәжәсен арттыру тәмин ителәчәк.

5 Ярдәмче программа Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Башкарма комитетының архив бүлегенә эшчәнлегенә стратегик максатына ирешүгә турыдан-туры юнәлдерелгән (Татарстан Республикасы Архив фонды документларын һәм башка архив документларын гражданның, жәмгыять, дәүләт мәнфәгатьләрендә саклауны, исәпкә алуны, комплектауны һәм файдалануны тәмин итү).

5 нче ярдәмче программаны тормышка ашыру түбәндәгеләргә ярдәм итәчәк:

документларны саклау өчен уңай шартлар тудырырга;

документларның төп нөсхәләрен югалткан яисә зарарлаган очракта, документлы мәгълүматны саклау калу максатларында уникаль һәм аеруча кыйммәтле документларның иминият фонды төзәргә;

күрсәтелә торган дәүләт хезмәтләренә нәтижәләгән һәм сыйфатын арттырырга, архив документларында булган мәгълүматтан файдалану мөмкинлеген киңәйтәргә.

«2024-2026 елларга Татарстан Республикасы Саба муниципаль районында архив эшен үстерү» 5 ярдәмче программасының максат, бурычлары, нәтижеләрне бәяләү индикаторлары һәм чараларны финанслау

Төп чаралар исемнәре	Башкаручылар	Төп чараларны башкару вакыты	Ахыргы нәтижеләрне бәяләү индикаторлары, үлчәү берәмлекләре	Индикатор күрсәткечләре			Финанслау чыганагын күрсәтеп, финанслау, мең сумнарда		
				2024 ел	2025 ел	2026 ел	2024 ел	2025 ел	2026 ел
Максат: Гражданның, жәмгыять һәм дәүләт мәнфәгатьләрендә архив эше белән идарә итү									
Бурыч: Саба муниципаль районының Архив фонды документларын һәм башка архив документларын саклауны, исәпкә алуны, туплауны һәм алардан файдалануны тәмин итү									
Архив биналарында янгынга каршы, саклык, температура-дымлылык, яктылык һәм санитария-гигиена режимнарын тәмин итү;	Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Башкарма комитетының Архив бүлеге	2024-2026	Архив документларын даими саклауны тәмин итә торган норматив шартларга дәүләт архивлары биналарының туры килү дәрәжәсе, %	89,3	89,5	89,9	ЖБ	ЖБ	ЖБ

Архив документлары нигезендә гражданнарны һәм оешмаларны мәгълүмати тәэмин итү һәм автоматлаштырылган архив технологияләре булдыру	Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Башкарма комитетының Архив бүлеге	2024-2026	Бер ел эчендә кергән мөрәжәгатьләрнең гомуми күләмендә билгеләнгән срокларда архивлар тарафыннан башкарылган мөрәжәгатьләр өлеше, %	98,1	98,3	98,5	ЖБ	ЖБ	ЖБ
Барлығы							1 057,889	1 089,174	1 121,398
БАРЛЫГЫ							3 268,461		

Файдаланылган кыскартулар исемлеге:
ЖБ - жирле бюджет.

«2024-2026 елларга Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы мәдәниятен үстерү» муниципаль программасына 6 номерлы кушымта

«Халык ижатына ярдәм. 2024-2026 елларга Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы төп халыкларының матди булмаган мэдәни мирасын саклап калу, торгызу һәм популярлаштыру» 6 нчы ярдәмче программасы

6 Ярдемче программа паспорты

6 Ярдемче программа исеме	«Халык ижатына ярдәм. 2024-2026 елларга Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы төп халыкларының матди булмаган мэдәни мирасын саклап калу, торгызу һәм популярлаштыру» (алга таба - 6 ярдемче программа)
6 Ярдемче программаның төп эшләүчеләре	Татарстан Республикасы Саба муниципаль районының “Саба үзәкләштерелгән авыл клуб системасы” МБУ (Район мэдәният йорты); «Татарстан Республикасы Саба муниципаль районының Саба үзәкләштерелгән китапханә системасы (Әбрар Кәримуллин исемдәге район китапханәсе); «Саба үзәкләштерелгән туган якны өйрәнү музей» МБУ; «Татарстан Республикасы Саба муниципаль районының үзәкләштерелгән туган якны өйрәнү музей» МБУ
6 Ярдемче программаның максатлары	Татарстан Республикасының төп халыкларының мэдәни идентификациясе һәм этномэдәни үсеше факторы буларак халык ижатына ярдәм итү, аларны саклап калу, торгызу һәм популярлаштыру өчен оптималь шартлар тудыру.
6 Ярдемче программаның бурычлары	1. Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы халкының ижади потенциалын формалаштыру һәм активлаштыру, ижади сәләтләрен үз-үзен тормышка ашыру өчен шартлар тудыру. 2. Төп халыкларның матди булмаган мэдәни мирасының иң яхшы үрнәкләрен саклап калу һәм популярлаштыру.
6 Ярдемче программаны гамәлгә ашыру сроклары	2024-2026 еллар
6 Ярдемче программаны финанслау күләмнәре	2024-2026 елларда 6 Ярдемче программаны финанслауга барлығы 0,000 мең сум каралган, шул исәптән: 2024 ел - 0,000 мең сум; 2025 ел - 0,000 мең сум; 2026 ел - 0,000 мең сум. 2024-2026 елларга 6 ярдемче программаны финанслау күләмнәре Россия Федерациясе бюджеты акчалары исәбеннән 0,000 мең сум тәшкит итәчәк, шул исәптән: 2024 ел - 0,000 мең сум; 2025 ел - 0,000 мең сум; 2026 ел - 0,000 мең сум; 2024-2026 елларга 6 ярдемче программаны финанслау күләмнәре Татарстан Республикасы бюджеты чаралары исәбеннән 0,000 мең сум тәшкит итәчәк, шул исәптән: 2024 ел - 0,000 мең сум; 2025 ел - 0,000 мең сум;

	<p>2026 ел - 0,000 мең сум;</p> <p>6 Ярдәмче программаны финанслау күләмнәре фаразлану характерына ия һәм Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Советының чираттагы финанс елына (чираттагы финанс елына һәм план чорына)Саба муниципаль районы бюджеты турындагы карары нигезендә төгәлләштереләчәк.</p>
<p>6 Ярдәмче программаны гамәлгә ашыруның көтелә торган ахыргы нәтижеләре, аны гамәлгә ашыруның планлаштырылган нәтижелелеген бәяләү</p>	<p>6 Ярдәмче программа чараларын гамәлгә ашыру түбәндәгеләрнең артуына мөмкинлек бирәчәк:</p> <ul style="list-style-type: none"> - грант ярдәме хисабына ел саен гамәлгә ашырылган проектлар саны; - традицион мәдәният өлкәсендә тикшеренү, фәнни-методик һәм мәдәни-массакүләм чаралар өлеше; - ел саен уздырылган фольклор-этнографик экспедицияләр саны; - матди булмаган мәдәни мирас ачыкланган объектлары саны; - Интернет челтәрендә төп халыкларның традицион мәдәниәте буенча мәгълүматның урнаштырылган берәмлекләре саны; - матди булмаган мәдәни мирас виртуаль музееың контент берәмлекләре саны; - халык бәйрәмнәрендә катнашучылар һәм тамашачылар саны.

1. 6 Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру сферасының гомуми характеристикасы, шул исәптән ул хәл итүгә юнәлдерелгән проблемалар да

Матди булмаган мәдәни мирасны саклау, торгызу һәм популярлаштыру социаль, икътисадый, мәдәни һәм сәяси үсештә мөһим роль уйный. Традицион белемнәре, осталык һәм күнекмәләре буыннан-буынга тапшыру нигезендә кешелек жәмгыятең практик эшчәнлегә тәҗрибәсе ныгып кына калмый, бәлки мөһим этник идеаллар, эхлакый принциплар һәм эхлакый жайланмалар формалаша, социаль мөнәсәбәтләр нормалары жайга салына (гаилә, гомуми, хезмәт, женси яктан үскән), кешенең әйләнә-тирә дөнья белән мөнәсәбәтләренә һәм элементләренә тәртипле булуын кабул итә. Хәзерге, тамырдан үзгәргән шартларда матди булмаган мәдәни мирасны саклау һәм торгызу ижтимагый тормышның барлык өлкәләренә актив йогынты ясау һәм йогынты ясау сәләтен югалтмый, заманның иң мөһим проблемаларын хәл итә алмый. Матди булмаган мәдәни мирас балалар һәм яшьләр арасында тискәре социаль күренешләре профилактикалау һәм жиңеп чыгу, шәхеснең патриотик, гражданлык сыйфатларын формалаштыру, толерантлык, рухылык һәм эхлак тәрбияләү, гаилә һәм ижтимагый мөнәсәбәтләре тотрыкландыру һәм камилләштерү чарасы булып тора. Шулу вакытта авыл территорияләренә социаль һәм икътисадый потенциалын торгызу һәм үстерү, халыкның мәшгульлеген оештыру, мөмкинлекләре чикләнгән кешеләрнең жайлашуы кебек житди проблемалар хәл ителә. Әлеге проблемаларның ведомствоара табигате аларның барлыкка килү сәбәпләренә күптөрлелеге белән аңлатыла һәм аларны концептуаль һәм программа ысуллары белән хәл итү зарурлыгын китереп чыгара, дәүләт хакимияте һәм жирле үзидарә органнарын, мәдәниәт, мәгариф һәм фән учреждениеләрен, ижтимагый оешмаларны да кертеп, матди булмаган мәдәни кыйммәтләре саклау һәм тарату процессында төрле катнашучыларны жәлеп итеп.

Матди булмаган мәдәни мирас өлкәсендә тупланган проблемаларга системалы якын килү башкарма хакимият органнарының, жирле үзидарә органнарының, фәнни-тикшеренү учреждениеләренә, мәгариф учреждениеләренә һәм массакүләм мәгълүмат чараларының матди булмаган мәдәни мирас объектларын саклау, торгызу һәм өйрәнү буенча үзара хезмәттәшлеге регламентын эшләүне күздә тотта. Бүгенге көндә матди булмаган мәдәни мирас объектлары мониторингы мәсьәләсе аеруча кискен тора. Бу, беренче чиратта, буыннар арасындагы элементләре югалту процессының көчәюе, шулай ук оста әкиятләр, йолаларны белүчеләрнең тормыштан китүе белән бәйле. Әлеге процесслар иң әһәмиятле һәм иң борынгы фольклор катламнарының акрынлап сүнүе белән бергә бара.

Матди булмаган мэдәни мирасны саклау һәм торгызу эшчәнлеге тупланган тәҗрибәне оештыру, фәнни анализны тәмин итү һәм гомумиләштерү, мэдәният һәм мәгариф учреждениеләре эшенә мэдәни традицияләргә үзләштерүнең һәм гамәлгә кертүнең иң оптималь рәвешләрен һәм ысулларын билгеләү, тупланган мәгълүмат белән эшләүнең заманча технологияләрен куллану буенча сыйфатлы яңа шартлар таләп итә.

2. 6 ярдәмче программаның төп максатлары һәм бурычлары, программа чаралары, көтелгән ахыргы нәтижеләргә тасвирлау һәм аны гамәлгә ашыру сроклары

Төп максатлар булып халык ижатына ярдәм итү, төп халыкларның матди булмаган мэдәни мирасын аларның мэдәни идентификациясе һәм этномэдәни үсеш факторы буларак саклап калу, торгызу һәм популярлаштыру өчен оптималь шартлар тудыру тора.

6 ярдәмче программасы бурычлары түбәндәгеләр:

1. Саба муниципаль районы халкының ижади потенциалын формалаштыру һәм активлаштыру, ижади сәләтләргә үз-үзләрен тормышка ашыру өчен шартлар тудыру;

2. Төп халыкларның матди булмаган мэдәни мирасының иң яхшы үрнәкләрен саклау һәм популярлаштыру.

6 ярдәмче программасы чараларын гамәлгә ашыру өчен башкарма хакимият органнарының, жирле үзидарә органнарының, фәнни-тикшеренү, мәгариф учреждениеләренә һәм массакуләм мәгълүмат чараларының әлеге структураларның координацияләнган эше максатларында Саба муниципаль районының матди булмаган мэдәни мирасын саклап калу, торгызу һәм өйрәнү буенча үзара эшчәнлек регламентын эшләү күздә тотыла. 6 ярдәмче программа чаралары комплексы шулай ук түбәндәгеләргә күздә тотыла:

фәнни-тикшеренү эшчәнлеге:

Татарстан Республикасы Саба муниципаль районының матди булмаган мэдәни мирас объектларына фольклор экспедицияләре, стационар тикшеренүләр һәм социомэдәни мониторинг уздыру;

фәнни басмалар һәм массакуләм мәгълүмат чаралары, Интернет челтәре аша матди булмаган мэдәни мирасны популярлаштыру;

оештыру-методик эшчәнлек:

матди булмаган мэдәни мирасны саклау эшчәнлеген норматив-хокукый тәмин итүне камилләштерү;

эшчәнлеге матди булмаган мэдәни мирасны ачыклауга, саклап калуга һәм торгызуга юнәлдерелгән Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы мэдәният учреждениеләрен методик тәмин итүне камилләштерү;

матди булмаган мэдәни мирасны саклау өлкәсендә мэдәният хезмәткәрләренә һөнәри белем дәрәжәсен системалы күтәрү;

фольклор музыка башкаруы, халык хореографиясе, декоратив-гамәли сәнгать буенча уку-методик чаралар оештыру.

6 Ярдемче программаны гамәлгә ашыру срогы: 2024 - 2026 еллар.

3. 6 Ярдемче программаны ресурслар белән тәмин итү

2024-2026 елларда 6 Ярдемче программаны финанслауга барлыгы 0,000 мең сум каралган, шул исәптән:

2024 ел - 0,000 мең сум;

2025 ел - 0,000 мең сум;

2026 ел - 0,000 мең сум;

2024-2026 елларга 6 ярдемче программаны финанслау күләмнәре Россия Федерациясе бюджеты акчалары исәбеннән 0,000 мең сум тәшкит итәчәк, шул исәптән:

2024 ел - 0,000 мең сум;

2025 ел - 0,000 мең сум;

2026 ел - 0,000 мең сум.

2024-2026 елларга 6 ярдәмче программаны финанслау күләмнәре Татарстан Республикасы бюджеты чаралары исәбеннән 0,000 мең сум тәшкил итәчәк, шул исәптән:

2024 ел - 0,000 мең сум;

2025 ел - 0,000 мең сум;

2026 ел - 0,000 мең сум.

6 Ярдәмче программаны финанслау күләмнәре фаразлану характерына ия һәм Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Советының чираттагы финанс елына (чираттагы финанс елына һәм план чорына)Саба муниципаль районы бюджеты турындагы карары нигезендә төгәлләштереләчәк.

«2024-2026 елларга Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы мәдәниятен үстерү» муниципаль программасына 7 номерлы кушымта

«2024-2026 елларга тармакның муниципаль идарә системасын үстерү»
7 нче ярдәмче программасы

7 Ярдемче программа паспорты

7 Ярдемче программа исеме	«2024-2026 елларга тармакның муниципаль идарә системасын үстерү» ярдемче программасы (алга таба - 7 ярдемче программа)
7 Ярдемче программаның төп эшләүчеләре	Татарстан Республикасы Саба муниципаль районының “Саба үзәкләштерелгән авыл клуб системасы” МБУ (Район мәдәният йорты); «Татарстан Республикасы Саба муниципаль районының Саба үзәкләштерелгән китапханә системасы (Әбрар Кәримуллин исемендәге район китапханәсе); «Саба үзәкләштерелгән туган якны өйрәнү музей» МБУ; «Татарстан Республикасы Саба муниципаль районының үзәкләштерелгән туган якны өйрәнү музей» МБУ
7 Ярдемче программаның максаты	Мәдәният өлкәсендә мөнәсәбәтләрне жайга салуны тәмин итү, мәдәни мирас объектларын саклау һәм алардан файдалану, муниципаль мәдәният учреждениеләренең матди-техник базасын ныгыту
7 Ярдемче программаның бурычлары	Гражданның ижат ирегәнә кирәкле шартлар тудыру, мәдәни тормышта катнашу һәм мәдәният учреждениеләреннән файдалану, мәдәни кыйммәтләрдән файдалану
7 Ярдемче программаны гамәлгә ашыру сроклары	2024-2026 еллар
7 Ярдемче программаны финанслау күләмнәре	2024-2026 елларда 7 ярдемче программаны финанслауга барлыгы 0,000 мең сум каралган, шул исәптән: 2024 ел - 0,000 мең сум; 2025 ел - 0,000 мең сум; 2026 ел - 0,000 мең сум. 2024-2026 елларга ярдемче программаны финанслау күләмнәре Татарстан Республикасы бюджеты акчалары исәбеннән 0,000 мең сум тәшкил итәчәк, шул исәптән: 2024 ел - 0,000 мең сум; 2025 ел - 0,000 мең сум; 2026 ел - 0,000 мең сум. 7 Ярдемче программаны финанслау күләмнәре фаразлану характерына ия һәм Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Советының чираттагы финанс елына (чираттагы финанс елына һәм план чорына)Саба муниципаль районы бюджеты турындагы карары нигезендә төгәлләштереләчәк.
7 Ярдемче программаны гамәлгә ашыруның көтелә торган ахыргы нәтижеләре , аны	7 ярдемче программаның чараларын гамәлгә ашыру гражданның ижат иреге өчен шартларын яхшыртуга, мәдәни тормышта катнашуга һәм мәдәният учреждениеләреннән файдалануга, мәдәни кыйммәтләрдән файдалануга, халыкның мәдәни-ял итү чараларында катнашучы чагыштырмача авырлыгын саклап калуга ирешергә мөмкинлек бирәчәк.

гамәлгә ашыруның планлаштырыла торган нәтижелелеген бәяләү	
--	--

1. 7 Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру сферасының гомуми характеристикасы, шул исәптән ул хәл итүгә юнәлдерелгән проблемалар да

Мәдәният өлкәсе учреждениеләре эшенең нәтижелелеген күтәрү, аларны үсешнең инновацион юлларына күчерү тармакның торышын, тенденцияләрен һәм үсеш перспективаларын даими системалы анализлауны, халыкның мәдәни үсеш һәм ижат итү өчен мөмкинлекләр сыйфатын һәм диапазон белән канәгатьләндрерү дәрәжәсен тикшерүне таләп итә.

Тармакны хокукый җайга салу мәдәният учреждениеләре эшен камилләштерү буенча норма эшләү эшчәнлегенә юнәлдерелгән.

2. 7 Ярдәмче программаның төп максатлар һәм бурычлары, программа чаралары, көтелгән соңгы нәтижеләрне һәм аны гамәлгә ашыру срокларын тасвирлау

Дәүләт сәясәтен гамәлгә ашыруны һәм мәдәният, искуст, мәдәни мирас объектларын саклауны һәм алардан файдалануны тәмин итү - 7 ярдәмче программасының максаты. Югарыда күрсәтелгән максатны гамәлгә ашыру өчен түбәндәге бурычларны хәл итәргә кирәк:

Гражданнарның ижат ирегәнә конституциячел хокукларын гамәлгә ашыру, мәдәни тормышта катнашу һәм мәдәният учреждениеләреннән файдалану, мәдәни кыйммәтләргә керү, муниципаль мәдәни сәясәт өстенлекләрен билгеләү, тармакны үстерү юнәлешләрен эшләү өчен кирәкле шартлар тудыру.

7 Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру срогы: 2024 - 2026 еллар.

3. 7 Ярдәмче программаны ресурслар белән тәмин итү

2024-2026 елларда 7 ярдәмче программаны финанслауга барлығы 0,000 мең сум каралган, шул исәптән:

2024 ел - 0,000 мең сум;

2025 ел - 0,000 мең сум;

2026 ел - 0,000 мең сум.

2024-2026 елларга ярдәмче программаны финанслау күләмнәре Татарстан Республикасы бюджеты акчалары исәбеннән 0,000 мең сум тәшкил итәчәк, шул исәптән:

2024 ел - 0,000 мең сум;

2025 ел - 0,000 мең сум;

2026 ел - 0,000 мең сум.

7 Ярдәмче программаны финанслау күләмнәре фаразлану характерына ия һәм Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Советының чираттагы финанс елына (чираттагы финанс елына һәм план чорына)Саба муниципаль районы бюджеты турындагы карары нигезендә төгәлләштереләчәк.